

Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК X

СІЧЕНЬ — 1959 — JANUARY

Ч. 108

diasporiana.org.ua

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Голубенко П. — Вибрані поезії.....	1
Діма — Ваші знайомі, п'еса.....	2
Гончар Олесь — Художник народу.....	6
Сацюк Олексій — Маятник.....	8
Сварог В. — Люди, часи і мова.....	11
Розмова з Іваном Багряним.....	15
Коваленко Л. — Перебіг першого з'їзду письменників.....	17
Волиняк П. — Про з'їзд ще й з іншого боку.....	20
Тарнавський О. — Зв'язки з чужими літературами.....	22
Фіренс Поль — Олекса Грищенко.....	25
Карпенко-Криниця П. — Серце Орлиці Вітру.....	27

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Високопреосвященніший Іларіон, Митрополит Вінніпегу і всієї Канади, через одумівок Валю Літвінову та Раїсу Чернишенко передає своє благословення українській православній молоді Торонта (грудень, 1958).

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Меланченко А., Вінніпег, Манітоба, Канада.....	3
Радченко Варвара, Монреаль, Канада.....	3
Кулик Степан, Нью-Йорк, США.....	2
Маленко Т., Лондон, Онтаріо, Канада.....	2
Міщенко Юрій, Філадельфія, Па., США.....	2
Стрілецька Марта, Монреаль, Канада.....	1
Дуда Софія, Монреаль, Канада.....	1
Манченко І., Бруклін, Нью-Йорк, США.....	1
Бондар Т., Чикаго, Іллінойс, США.....	1
Мельник Мар'яна, Сан Франциско, Каліф., США.....	1

“НОВІ ДНІ”

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во “Нові Дні”, редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00

США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грошми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI, Box 452, Term. “A”
Toronto, Ontario, Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

“Peremoha”, 25 de Mayo 479 (26),
Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

“NOWI DNI”, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

Nowi Dni, Box 452, Term. “A”, Toronto, Ont., Canada

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛІВ ЖЕРТВУВАЛИ:

Сідак Ольга, Торонто, Канада.....	5.00
Фещенко-Чопівський Петро, Вермонт, Ілл., США.....	3.00
Степанюк Олександр, Торонто, Канада.....	1.50
Вишинський Ілля, Форт Вілліам, Онт., Канада.....	1.50
Манченко І., Бруклін, Нью-Йорк, США.....	1.50
Свириденко Петро, Форт Вілліам, Онт., Канада.....	1.50
Мойсеєнко В., Чикаго, Іллінойс, США.....	1.00
Рибалка К., Бруклін, Нью-Йорк, США.....	1.00
Стрілецька Марта, Монреаль, Канада.....	1.00
Даниленко В., Мінеаполіс, Мінн., США.....	1.00
Шнурко Г., Судбури, Онтаріо, Канада.....	1.00
Фролов Микола, Торонто, Канада.....	1.00
Василенко С., Фенікс, Арізона, США.....	1.00
Андре Микола, Бруклін, Нью-Йорк, США.....	1.00

Сердечно дякуємо всім за допомогу!

Редакція

ЗВУКОЗАПИСАНА СТУДІЯ “УТА”

142 Second Avenue — New-York, 3 N.Y., USA

— виготовила —

ДОВГОГРАЙНІ ПЛАТІВКИ

1. У виконанні — Йосипа Гірняка:

В. Стефаника: “Сини”, О. Вишня: “Чухраїні”
“Чукрен” “Лекції по українознавству”

2. У виконанні — О. Добровольської:

“Народні казки”

Незабаром будуть виготовлені:

1. Казки та байки для дітей дошкільного віку,
2. Твори Шевченка, “Монологи” Гриця Зозулі, 4.
“Мойсей” Івана Франка, 5. Пісні чоловічого хору
„Думка”.

Ціна одної платівки — \$3.95

Замовлення слати, залучаючи поштовий переказ або
чек на адресу:

UTA Recording's Studios, Inc.

P.O. Box 23, Cooper Station,

New-York 3, N. Y., USA

У Канаді платівки “УТА” можна набувати у
представника “УТА”:

Mrs. N. Spolskka

210 Oakmount Rd.

Toronto 9, Ont., Canada

ЄДИНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СКЛАД ВУГІЛЛЯ

В ТОРОНТІ

SCARBORO FUELS

Власник: Є. Охїтва

Продаємо добре, чисте вугілля, маємо на складі
тверде вугілля, а також різне вугілля до стовкера
і бловера, продаємо також дрова. Гарантуємо
добру обслугову.

Замовлення слати:

SCARBORO FUELS — St. Clair Ave. East, Scarborough
Junction — Tel.: AM 1-1371

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by KIEV PRINTERS, 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., Canada

Петро ГОЛУБЕНКО

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

**
*

Хтось на хуторі ще марить:
Харків... Харків... Як там? Як?
Перед ним у мрійній хмарі
"ВУСП" і "ПЛУГ" і МОЛОДНЯК"

Харків.. Харків! В ньому зріс я
З книг знання, як воду пив...
Скільки мрій до нього ніс я!
Скільки в ньому ж розгубив!

1929 р.

**
*

Тільки в згадках степ широкий,
Рідні села незабутні —
Ти в Парижі — я в Нью-Йорку,
І тепер для нас це — будні.

Все вже бачене і звичне
І відкрите перед нами.
Є одна лише країна
Деся за синіми морями.

У думках до неї линею
Повні туги і скорботи...
Заросли шляхи тернами,
І немає повороту.

1949 р.

Т Р О Є

За селом дерева на горі,
І річка протікає під горою.
У рожевому сяйві зорі
Юнаків зупинилося трос.

Виростали разом ми і от
Розійшлися шляхи, як у полі:
Одному — на завод,
А другому — до школи.

Ну а я? Білі хмари вгорі,
А за ними і думи-лелеки.
Я дивлюсь і лечу до зорі,
Там, де місто синіє далеке.

Загадкове янесь, чарівне
Не таке, як селянські ці будні,
Місто кличе і вабить мене
Голубим кораблем у майбутнє.

А внизу розіслалось село,
Весняні чарівні краєвиди.
Як же люблю утрюх нам було
Про красу ту й життя говорити!

І про наші шляхи і про те
Чим я буду: шевцем чи поетом...
О юнацтво моє золоте,
Ти давно вже пірнуло у Лету.

Одшуміло, як сад, одцвіло,
А здається, було це учора.
Не забути мені те село,
Дерева за рікою і гори.

1929 р.

НАПИС НА ФОТО

Скільки лиць знайомих!
І між ними — я!
О моя ти доле,
Молодість моя!

Пропливають весни,
Пролітають дні —
Розгубив я весла
На своїм човні.

1929 р.

**
*

Шумить, хвилює океан —
Давно вже берег зник.
Все далі й далі рідний край,
Немов чаїний крик,
Що ніби кличе й промовля
Про все, чим досі жив...
Куди ж мені прослався шлях?
Чи ж я за ним тужив?

Багато я чужих країн
Сходив на вигнанні.
Стояв як тінь серед руйн
І ждав некаче в сні,
Мов лист одірваний з гілля
По бурі світовій —
Коли ж вернусь до тебе я
О, любий краю мій?

А доля інше прирекла.
І знову шлях терпіння...
І ми пливе на кораблях
У синю далечинь.
Все далі й далі — крізь туман —
Від рідної землі...

УСІХ НАШИХ СПІВРОБІТНИКІВ І ЧИТАЧІВ
ВІТАЄМО ІЗ СВЯТОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
І БАЖАЄМО НАЙКРАЩИХ УСПІХІВ У НОВОМУ
РОЦІ!

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

СЛАВМО ЙОГО!

Редакція

Шумить, хвилює океан,
І я — на кораблі...

Стою і маритьсЯ, що я
Над степом голубим.
А я пливу через моря.
Куди? Чого? За чим?
І чую поклик іздалЯ,
Немов чайний крик...
Вкраїно сонЯшна моя,
Давно твій берег зник...

Нехай і так. Судилось нам
Тернистий шлях пройти,
Щоб прокотиласЯ луна
Про тебе у світи.
Через кордони і моря
Привіт тобі, привіт.
Твій заповіт, твоє ім'я
Ми понесем у світ.

1949 р.

СПОГАД

Мов диригента палиця блискуча,
Прорвався промінь сонЯшний з небес,
І задзвеніли враз тоді струмочки співучі
І жайворонка спів, і світ увесь,
Здавалося озвався, неначе хор могутчий.

Я до ріки тоді зійшов із кручі
І став над берегом. Здіймався буревій.
Гримів оркестр розбурханих стихій.

ДІМА

Ваші знайомі

(Закінчення)

ОКСАНА: А чого ж і не збирати, коли їх тут повно довкола, а в кошику ще місце є.

МАКСИМ: Роби, що хочеш, а я подрімаю. (Зав'язує хусткою рота.)

ОКСАНА: Що це ти робиш?

МАКСИМ: Хіба не бачиш? Зав'язую хусткою рота.

ОКСАНА: Знову щось придумав. Комедія з тебе, та й годі.

МАКСИМ: Тобі, може, і комедія тепер, а мені колись ціла трагедія була. Ще за молодих років, поїхав я якось з батьком в ліс по дрова. Наробилися ми та й прилягли спочити. Заснув я... І сниться мені, неначе велетенський, страшний дракон з п'ятьма головами й трьома хвостами до мене добирається. Добрався... і давить мене за горло. Я вже ледве дихаю от-от і зовсім перестану. Прокинувся — аж чую: у роті щось ворухиться і до горла намагається дістатись. Ледве я його витяг!

ОКСАНА: Кого.

МАКСИМ: Жука.

ОКСАНА: Я думала, що коли вже не дракон, то бодай ящірка буде, а то звичайнісінький жук.

МАКСИМ: Ти, стара, не смійся, бо жуки різні бувають.

Котились хвилі — грізні і кипучі.
Та я у човен без вагання сів,
Махнув веслом і знявся і полетів
Туди, де лиш чайки мигтіли білокрилі...

Що вабило мене тоді на грізні хвилі
На углім човнику у бурю ту пливати,
Боротись з вітром, проти хвиль іти?
Чого шукав? Який корився силі?

Не знав. Не думав. Лиш відчув душею
Красу життя і зміст у слові жить.
О, далечинь, повита у блакить,
Що вабила мене тасмністю своєю!..

Минали дні і роки пропливали,
Мов хвилі ті, і ось дев'ятим валом
Гримить двадцятий, грозovitий вік!
О, рідна земле! Вже твій берег зник,
І я ходжу в чужім краю в зажурі,
А серце жде чогось і знову просить:
Бурі!

1949 р.

Петро Голубенко, кілька поезій якого (із недрукованої збірки "Голуба далечинь") друкуємо в цьому числі, добре відомий читачам як автор статей на літературознавчі теми. Як поет він відомий під різними псевдонімами (П. Ромен, П. Хорошун). Сподіваємось, що наші читачі матимуть приємність ще не раз зустрітись з П. Голубенком на сторінках "Нових Днів".

Редакція.

ОКСАНА: Звісно, не всі вони однакові.

МАКСИМ: Ото ж то і є, що не всі вони однакові... А то був якийсь особливий жук: увесь чорний, вусатий, рогатий, ніби яка нечиста сила. Я його одразу так тільки — хресь! — і розчавив, гадину. З того часу на все життя лишилася в мене огида до жуків і в лісі я не засну, рота хусткою не зав'язавши.

ОКСАНА: Візьми мою хустку, вона більша, краще триматиме.

МАКСИМ: Давай твою.

ОКСАНА: Примхливий ти, Максиме... Ну, спи, а я пішла.

Оксана виходить. Максим, зав'язавши хусткою рота, лягає під кущем, спить. Незабаром входять, розглядаючись на всі боки, Степан і Марта. Степан тримає в руці здоровенного дрючка.

III

МАРТА: Це тобі здалось.

СТЕПАН: Ні, Мартусю, не здалось. Чув я добре, як з цих сторін гукало не своїм, на смерть переляканим голосом: "Ряту-у-уйте!"

МАРТА: Та ще й по-нашому, кажеш, по-українському?

СТЕПАН: По-нашому, Мартусю... Так жалібно і тривожно гукнуло "рятуйте" і замовкло.

МАРТА: Єзус-Марія, і що б то могло бути?

СТЕПАН: Все!

МАРТА: Як то все?

СТЕПАН: І злодії могли бути, і гангстери могли бути, і вовки могли бути. Навіть леви чи тигри могли бути.

МАРТА: Ну й що ти вигадуєш, звідки тут вовки чи леви візьмуться.

СТЕПАН: Вовки — із лісу, а леви — із зоопарку. Чув я, що кілька днів тому втік із одного паризького зоопарку лев. Утік — і побіг по вулиці. За ним, звичайно, поліція, сторожа навздогін, але заки там його злапали, то він встиг щось шестеро чи семеро людей з'їсти.

МАРТА: Що? Так багато?

СТЕПАН: Кажуть, дуже голодний і лютий був.

МАРТА: Таке страшне кажеш...

СТЕПАН: Не хочу тебе лякати, але хочу підготувати до різних несподіванок.

МАРТА: Йой, аж серце завмирає... Може й справді знову втік із зоопарку який лев, чи тигр, хтось із наших людей відпочивав тут, він і напав на нього. Або ж вовк який...

СТЕПАН: Можливе, Мартусю, все можливе... Добре, що я знайшов по дорозі ось цього дрючка, він ще пригодиться.

МАРТА: То ти є певний, що гукало звідси?

СТЕПАН: Певний! Тут ми й маємо шукати.

Дивиться довкола... Раптом Марта помітила під кушем сплячого Максима.

МАРТА: Ой, Степанцю...

СТЕПАН: Що є?

МАРТА: Бачила... Він там!

СТЕПАН: Хто?

МАРТА: Вовк...

СТЕПАН: Я ж казав тобі, що й вовк може бути. Чуло моє серце. Де він?

МАРТА: Там, біля куша...

СТЕПАН: Ти будь тут, не руш з місця, а я його зараз оцим дрючком по голові, по голові, та по ногах!

МАРТА: Ні, Степанцю, ні, не бий!

СТЕПАН: Що, не бий! Дурний я був би чекати, аж він мене з'їсть! Я йому не тільки голову й ноги, а й ребра поламаю! (Підкрадається до куша, за яким спокійно спить Максим.)

МАРТА: Кинь дрючка, кажу тобі, бо то не справжній вовк!

СТЕПАН: А який.

МАРТА: То наш сусід, Максим Іванович Вовк.

СТЕПАН: Та що ти кажеш?

МАРТА: Він... Це він і кричав так розпачливо "рятуйте"... Лежить, бідачисько, із зав'язаним ротом і не знати, чи ще дихає.

СТЕПАН: То чого ж ми стоїмо отак?

МАРТА: Йой, Степанцю, напудилася я дуже, погано мені...

СТЕПАН: (дмухає на неї) Ну ось, тепер тобі краще. Веди, показуй, де він: Треба допомогти чоловікові, та ще ж він і наш земляк, українець. Хутко, Мартусю, показуй, де він, де ти його зобачила?

Марта, а за нею Степан, підходять до куша, за яким спить Максим.

СТЕПАН: (нагнувся, слухає Максимове серце) Ще живий, дихає...

МАРТА: Слава Богу!

СТЕПАН: (розв'язує хустку, якою Максим пов'язав рота) Води, Мартусю, швидше води!

МАРТА: Де ж я тієї води візьму! (дивиться в кошик) Є ще трохи вина, а воду всю випили.

СТЕПАН: Давай вина, швидше! (бере пляшку з вином, бризкає на лице, на груди Максимові).

МАКСИМ: Що це таке, де я?

СТЕПАН: Лежіть, друже, лежіть спокійно, так вам ліпше буде.

МАКСИМ: Що за чудасія!.. Когущаки... Звідки вони тут узялися? А... а може це й не вони, може це мені ввижається? (тре очі).

МАРТА: Бідачисько. Сам себе не тямить і нас не пізнає... Покропи його ще трохи, Степанцю, швидше одійде.

Степан лле вино на груди Максимові.

МАКСИМ: Та чого ви мені на груди вино лете! Давайте я його краще вип'ю, шкода, щоб таке добро пропадало.

МАРТА: Дай же йому й напитись, Степанцю.

СТЕПАН: Пийте, сусідоньку, пийте, тут ще трохи винця лишилось.

МАКСИМ: Спасибі, бо мені вже давно пити так хочеться, що аж у горлі пересохло і в очах темніє. (П'є).

МАРТА: (чоловікові) — Чув? Каже, що в очах темніє... Ще не прийшов до себе.

МАКСИМ: Ху, аж легше стало.

СТЕПАН: Чи вас, бува, не поранили?

МАКСИМ: Поранили?

МАРТА: Добре, що ми почули, як ви гукали "рятуйте".

СТЕПАН: Мабуть тоді, як на вас напали злодії.

МАКСИМ: На мене напали? Нічого не розумію.

МАРТА: (Степанові) Він ще не прийшов до себе, мабуть дуже по голові били.

СТЕПАН: Та ще й рота зав'язали, щоб на поміч не кликав.

МАКСИМ: Про що ви там воркуєте?

СТЕПАН: Кажемо, що дуже вас по голові били, мабуть, та ще й рота зав'язали, аби не кричали.

МАКСИМ: Не розберу, — ви жартуєте, чи серйозно? Ніхто мені рота не зав'язував, ніхто мене не бив, — це я сам.

МАРТА: (Степанові) Чув? Каже, що сам себе бив...

МАКСИМ: Та ні, не бив, а рота сам собі зав'язав. Це я, дорогі сусідоньки, зробив таку маску проти жуків. Не люблю, коли мені жук, та ще й чорний, та ще й рогатий, у рот залізе. А я, коли сплю, то не тільки носом, а й ротом часто дихаю. Тому й зав'язав рота оцією хусткою. Ось вам і вся пригода. Ніхто на мене не нападав і по голові не бив.

МАРТА: І слава Богу.

СТЕПАН: Почули ми здалеку, що хтось гукає звідси по-нашому "рятуйте!" і кинулись шукати: де то — хто то? Аж тут ви лежите із зав'язаним ротом. Ми й вирішили, що на вас злодії нападали.

МАКСИМ: Ага, он воно в чому справа!.. Тепер мені зрозуміло, чому ви мене вином поливали. Хотіли, щоб я прийшов до себе?

СТЕПАН: Певне!

МАКСИМ: Сусідоньку мій любий, дайте ж я вас поцілую за це! (обіймає і цілує Степана) Виходить, що ви, галичанин, кинулись рятувати мене, наддніпрянця, хоча ми з вами стільки разів сварились.

СТЕПАН: Е-е, що варті ті сварки! То все пусте, я й сам не розберу, з чого вони виникали. Забудьмо їх, бо ж, як казати правду, — ви мені, як брат рідний. Я б вас не тільки від злодіїв, а й від самого енкаведе

кинувся б рятувати, якби треба було. Хіба ж ми не однієї землі діти?

МАКСИМ: А я, сусідоньку, за таких, як ви — готов піти в огонь і воду! Дайте ж я вас ще раз поцілую!

Прийшли останні слова Максима входить Оксана.

IV

ОКСАНА: Чи це мені сниться, чи ввижається? Максим Когущака цілує...

МАКСИМ: Підходь ближче, Оксано, щось цікаве оповім.

ОКСАНА: Добридень вам, драстуйте.

МАРТА: Добридень, пані.

СТЕПАН: Цілую ручки.

МАКСИМ: Сталася у нас така подія, Оксано, що її хоч у театрі показуй.

ОКСАНА: Яка ж це?

МАКСИМ: Ти ото як пішла, то я й задрімав із зав'язаним ротом, щоб знову жук який до горла не добрався. Аж тут натрапили на мене мої сусіди і вирішили, що це якісь злодії напали на мене. Воно й не диво: лежу у лісі під кущем із зав'язаним ротом, і не знати, чи ледве, а чи вже й зовсім не дихаю.

СТЕПАН: До того ж ми чули, як звідсіль гукало "рятуйте".

МАКСИМ: Гукало, кажете, "рятуйте"... Хм, і хто б то міг гукати?

ОКСАНА: Та ж це ти й кричав тоді "рятуйте", як Катя збиралась іти.

МАКСИМ: А бодай мене комарі покусали! Кричав. Йі-бо це я сам і кричав тоді "рятуйте". І ось бачиш, Оксано, мій сусіда, якого я раніш не дуже любив — признаюсь по-щирості — кинувся до мене на поміч, як до брата рідного. Недаремно люди кажуть: справжнього друга в біді пізнаєш... Дайте ж я вас, сусідоньку, ще раз поцілую!

МАРТА: Та не задавіть мені чоловіка, бо доведеться і його вином обливати, а вина вже — ані краплини.

МАКСИМ: Не журіться, пані, що вино втратили, — ви моє серце здобули!

ОКСАНА: Оце сказав! Років двадцять назад я б тобі цих слів не пробачила.

СТЕПАН: Та і я... того, запротестував би.

МАКСИМ: Не гнівайтесь, це я від щирої душі.

ОКСАНА: Щось наша Катя забарилася.

МАРТА: То ви не самі?

ОКСАНА: З донькою. Послав її батько пива принести вже досить давненько. Чи не заблудила?

МАКСИМ: Чи ж вона маленька? Та це не так і далеко.

СТЕПАН: І Данцьо наш чекає біля автобусу.

ОКСАНА: То й ви не самі?

МАРТА: Їздили всі в трьох до знайомих за Париж, оце мали міняти автобуса тут недалечко, та й вирішили пройти трохи. Гарний день сьогодні, шкода до міста вже тепер вертатись.

ОКСАНА: День гарний, що й казати.

МАКСИМ: Де ж ви Данця загубили?

СТЕПАН: Каже, що не має часу прогулянки робити. Сів там біля автобусної зупинки і читає свою хемію.

МАРТА: Останній рік студіює, старається, щоб доброго диплома отримати.

МАКСИМ: (виймає люльку) Закуримо, сусідоньку.

СТЕПАН: Закуримо. Тільки я без люльки, сигарети вживаю.

МАКСИМ: Ніяк не звикну до них. Для мене люлька — незамінна.

ОКСАНА: Довго Каті немає... Може б ти пішов їй

назустріч, Максиме. Мабуть завернула дівчина не в той бік, та блукає десь.

МАКСИМ: Добре, піду... Викурю ось цю люльку й піду, якщо вона сама до того часу не вернеться.

(Максим і Степан про щось між собою розмовляють, відійшовши набік.

МАРТА: Файні грибки маєте, сусідонько.

ОКСАНА: Це за сьогодні тут назбирала. Хочете, вам трохи відсиплю.

МАРТА: Дякую красно... Але ж шкода, ви стільки часу згаяли, щоб їх зібрати.

ОКСАНА: Не так багато, як вам здається. Їх тут повно. Знайшла я одну галявину, де їх, як маку. Давайте ваш кошик, бо мій такий повний, що боюсь розгубити гриби по дорозі.

МАРТА: Дякую щиро. Досить, досить... А то ви собі менше лишили, як у мене. Данцьо мій буде втішений, дуже любить грибки. Сьогодні ж зготую їх на вечерю.

ОКСАНА: Їжте на здоров'ячко.

МАРТА: Хотіла сказати вам щось... по секрету. Здається мені, що Данцьо наш не зовсім байдужий до вашої Катрусі.

ОКСАНА: Може... Та й вона, як я помітила, до нього не байдужа. Що раз, як Данило до нас заходить — Катя червоніє і не знає одразу, що й казати. Бачу я, що він їй подобається дуже.

МАРТА: Ну й насміялась я тоді, як ваш чоловік сперечався з моїм за те, хто кому більше подобається: чи Катря Данцю, а чи він Катрі.

ОКСАНА: Чи це не тоді, як вони мали йти на якийсь вечір і Данило зайшов за Катрею, щоб разом іти?

МАРТА: Того ж самого вечора!

ОКСАНА: Добре, що все кінчилось тоді спокійно, бо я, правду кажучи, боялась, щоб мій старий не нагрубів там у вас.

МАРТА: Та він прийшов тоді саме з таким наміром. Але згодом, слово за словом, зійшли на іншу, мирну розмову: почали згадувати минулі часи, свою молодість, та й горілочку трохи випили.

ОКСАНА: Он воно що! А я тоді здивувалась: чого це мій старий, прийшовши од вас, зразу ж спати завалився. Ще й наспівував щось.

СТЕПАН: Чи не пригадуєш, Мартусю, як звали отого рудого надніпрянця, з вусами?

МАРТА: Маковецький Іван.

СТЕПАН: Еге ж, Маковецький. Не чули такого, сусіде?

МАКСИМ: Ні, щось не пригадую.

СТЕПАН: Він саме з ваших сторін... Мав я його світлину. Зобачу, чи не тут вона.

Степан виймає з кишені кілька фот, усі сідають за кущем, розглядаючи їх.

V

Повільно, не помічаючи присутніх, входять Данило і Катря

КАТРЯ: Ось наче й дерева такі ж самі і листя тими ж осінніми фарбами розмальоване, а не відчуваю я, не бачу краси осінньої так, як колись в Україні. Очима бачу — а серцем не чую... Видно, ніколи не звикнути мені до чужини.

ДАНИЛО: І не треба звикати. Бо рано чи пізно, але настане той день, коли ми будемо вертатись в Україну. У вільну, оновлену Україну

КАТРЯ: Я також вірю в той день. І коли думаю про

нього, то нераз питаю себе: з чим ти, Катре, повернешся в рідний край? Наші письменники, поети, композитори, вчені привезуть з собою їхні твори, як подарок рідній землі... А що привезу я — ось така собі звичайна проста дівчина і інші, мені подібні, нічим не визначні люди?

ДАНИЛО: Ми також повернемося з подарунком нашої землі. Той подарунок — то буде наша любов до України, велика, шира любов, яку ми не згубили на далеких шляхах чужини.

Батьки слухають. Коли Данило замовк, до нього підходить батько, а за ним інші.

СТЕПАН: Добре кажеш, Данцю.

МАКСИМ: З таким подарунком не соромно буде повертатись.

КАТРЯ: Ви тут?.. А ми й не помітили.

ОКСАНА: Добре, що ти прийшла, а то я вже хотіла посилати батька, щоб шукав тебе, думала — заблудилась.

МАКСИМ: Я ж казав тобі, що даремно турбуєшся, не маленька, не загубиться.

Катря вітається з Когущаками, Данило з Максимом і Оксаною.

ДАНИЛО (матері) Добре, що ви тут, я боявся, щоб не розминулись...

СТЕПАН: А як це, де це, і коли це ви зустрілись?

КАТРЯ: Зовсім несподівано.

ДАНИЛО: Я чекав на вас біля автобусу, аж бачу — іде панна Катерина. Попросив дозволу провести її до батьків з наміром одразу ж вернутись. Ну, а як ви всі тут, то й я лишуюсь.

МАКСИМ: Лишайтеся, Данку, вернемось додому всі гуртом, веселіше буде.

МАРТА: Гляди, Данцю, які файні грибочки дала мені пані Вовк. Будуть сьогодні на вечерю.

МАКСИМ: Катерино, а де пиво? Щось я його не бачу...

ОКСАНА: І кошика не видно. Де ти його поділа?

КАТРЯ: Ой, забула!.. Лишила там... Кошик і дві пляшки пива. Я зараз побіжу заберу їх.

ДАНИЛО: Куди ви, панно Катерино?

ОКСАНА: Та вже не йди, потім забереш, як ітимем до автобусу.

КАТРЯ: Ах, і як це я...

СТЕПАН: Що є, яка журба?

МАКСИМ: Біда з цими дівчатами! Послали її пиво шукати, а вона замість пива парубка знайшла.

КАТРЯ: Хіба я його шукала? Він сам знайшовся.

ОКСАНА: Ач яка, знає, що відповісти.

ДАНИЛО: Правду каже ваша донька, пані, це не вона мене, а я її знайшов. Вона мене й не бачила, бігла собі, поспішала, як завжди.

МАРТА: То вже їм відомо, хто кого знайшов.

СТЕПАН: Скажемо так: вони себе знайшли.

МАКСИМ: Ото найкраще, щоб не було суперечки.

ОКСАНА: Нарешті вони й тобі набридли, ті суперечки.

МАКСИМ: Ех, шкода, що нема пива.

ОКСАНА: Тебе все пече?

МАКСИМ: Пече, жіночко. Я б зараз відро води випив.

МАРТА: Це тому, що люльку часто палите.

МАКСИМ: Може... Курю я багато.

КАТРЯ: Ти в нас, татусю, як паровоз — увесь час дим пускаєш.

МАКСИМ: А диму без вогню не буває... Дим з лю-

льки виходить, а вогонь у грудях лишається, — тому й п'ю багато, щоб гасити його.

ДАНИЛО: Чи не лишилось у нас ще трохи вина, мамо?

МАРТА: Було трохи...

МАКСИМ: Було, Данку, та загуло. Нема вже вашого вина, я його випив.

ОКСАНА: Ти випив?Все?

МАКСИМ: Ні, не все. Трохи я випив, а трохи мені на груди сусід вилив.

КАТРЯ: Оце так! Чому?

МАКСИМ: Тут таке було, Катю! І подумати тільки — завинив жук.

ДАНИЛО: Який жук?

МАКСИМ: Той, що про нього в пісні співають:
(наспівує)

По дорозі жук, жук,
По дорозі чорний,
Глянь на мене, дівчинонько,
Який я моторний...

КАТРЯ: Дивіться, — журавлі летять!

ОКСАНА: Де ти їх бачиш?

КАТРЯ: Он там, біля хмарки.

ОКСАНА: Ага, бачу тепер.

Всі дивляться вгору, куди показала Катря.

ДАНИЛО: Високо летять!

МАРТА: Ой і високо...

КАТРЯ: Може вони з України...

Взяла хустинку, махає вслід журавлям.

МАКСИМ: А погляньте, як летять: який у них порядок.

СТЕПАН: Так їм і дорога легша набагато.

МАРТА: (витерла сльозу) І ми, як ті журавлі, залетіли далеко від рідної хати, від землі своєї...

ДАНИЛО: Не плачте, мамо, ми ще повернемося на нашу землю! Настане весна в Україні, — весна справедливості і волі — і покличе Україна до себе дітей своїх, по світу розкиданих, і зігріє їх теплом весняним за те, що не забували про неї ні в горі, ні в радості, що перейняли на себе частину її мук і страждань. А квітуча весна українська прийде обов'язково, вона не може не прийти.

КІНЕЦЬ

ЗАМОВЛЯЙТЕ КНИЖКИ

А. Любченко — Щоденник. Ч. I	0.80
Діма, Росяні зорі, поезії	0.40
В. Русальський — Після облоги міста	0.40
В. Стефаник — Вибране	0.35
П. Горотак — Дияболічні параболи	0.40
В. Чапленко — У нетрях Копет-Дагу	0.50
М. Івченко — Напоєні дні	0.30
А. Кашенко — Під Корсунем	0.60
П. Карпенко-Криниця — Підняті вітрила	0.40
Б. Олександрів — Мої дні	0.35
М. Гоголь — Сорочинський ярмарок	0.30
П. Волиняк — Земля кличе	0.25
П. Волиняк — Під Кизгуртом	0.20
О. Стороженко — Оповідання	0.35

Замовлення й гроші слати:

NOWI DNI

Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada.

Художник народу

(Сторінки спогадів про О. П. Довженка)

Від першої зустрічі, від першої розмови з ним залиалося враження відкриття. Радісне враження відкриття чогось значного, незвичайного. Я певен, що таке враження він справляв на кожну людину, яка зустрічалася з ним уперше.

Близкучий розум, багата ерудиція, незвичайна краса художніх образів, які він, здається, тут же на ходу творив, імпровізував, буйна фантазія — все це не могло не приваблювати, не захоплювати.

Невтомністю думки, всебічною обдарованістю своєї натури він нагадував людей епохи Відродження — тих, які нерідко в одній особі поєднували хист мистця і розум мислителя, яким підвладний був пензель живописця, і циркель математика, і наведення в небо телескоп.

Однак думаючи про людство, він ніколи не втрачав відчуття рідного ґрунту під ногами і ніколи не гас в його грудях вогонь любові до рідного народу, до рідної землі. Він належав до тих, про кого ми кажемо: народний художник чи, ще точніше, — художник народу.

В молодості він був учителем, був художником-карикуристом, пізніше став всесвітньовідомим майстром кіна, драматургом, письменником, знали його також як пристрасного полум'яного трибуна, але хоч ким би він був, хоч якою гранню свого обдарування розкрився, почувалося, що провідним у житті для нього є одне устремління: якнайкраще послужити своєму народові, якнайбільше зробити для його культури й духовного зростання.

...Гордовито струнка постать, розумні іскристі очі, над високим чолом — вихреста, зовсім біла, аж сиюча сивина волосся. Таким він запам'ятався. Таким увійшов у серце його образ після першої зустрічі, таким доводилось бачити його в колі київських друзів, на всесоюзних конференціях та з'їздах, на Кахівській новобудові.

Якось у дні золотої осені Довженко приїхав в Україну, оселився в письменницькому будинку творчості під Києвом. Вже він був хворий, вже "вечорів його день", за власним його висловом, але тут він не любив про це говорити. Тільки по смутку в його очах, по несподіваній задумі, яка напливала на нього, коли він дивився на ліс, на річку, можна було догадатись про ту вечірню тривогу, яку він носить у собі.

Он він стоїть простоволосий на горбі, в чорнім пальті, з паличкою в руці і задумливо дивиться кудись униз, на широку ірпінську заплаву. По той бік заплави на узліссі в променях сонця горять-палахкотять дуби яскравим багрянцем осені.

Оті дуби, і луки, і копиці сіна, освітлені скупим осіннім сонцем, мабуть, нагадали йому рідну Дес-

ну, дитинство, діда, схожого на Бога, батька, що загинув під час окупації в Києві, у фашистській неволі...

Поступово багрянці лісу згасають — сідає сонце.

Коли спадають сутінки, розводимо вогнище.

Довженко сидить під сосною і весь вечір розповідає про тайгу, про свої мандри з Фадєєвим по Далекому Сходу.

Відомо, як захоплює умів він розповідати. Коли десь з'явився Олександр Петрович, він одразу ставав душею товариства, зачинателем найцікавіших бесід.

Мова його швидка, енергійна, фрази міцні, часто афористичні. Слухаємо його, і, як живі, виростають з його розповідей кольоритні образи українських тіток-переселенок, що, потрапивши в тайгу, боялись більше ізюбрів ("вони рогаті, як чорти"), аніж тигрів, які корів у них крали.

— За тиграми ці тітки з коромислами ганялись, — усміхаючись каже Довженко.

У цій трохи лукавій усмішці, у цій характерній довженківській деталі весь він — Довженко-художник. Навіть там, у тайзі, найперше він помітив те, що було його постійною любов'ю і предметом постійного захоплення: просту трудову людину, міцний і цільний народний характер.

Однак захоплення художника кращими рисами народного характеру не заважає йому побачити й темноту цих тіток і в іронічному світлі зобразити їхні забобонні уявлення про отих "рогатих".

На ці теми — про народ, його звичаї й традиції, про кращі й гірші риси національного характеру він міг говорити безкінечно, з безліччю відтінків в інтонації, то з любов'ю й гордістю, то з гумором, а деколи навіть з болем і осудом.

Ось він уже розповідає, як в одному селі на Чернігівщині в дореволюційні часи селяни запросили богомазів розмалювати в церкві іконостас. Богомази вимагають натурщиків для "Тайної вечері", але тут раптом серед селян виникає суперечка: ніхто не хоче бути Іудою. Ці ж богомази в образі одного із святих — чи не за хабаря? — зобразили місцевого багатія.

— Цьому "святому" ніхто з селян потім не хотів поклонятись, бо хто не підійде, а перед ним із-за лампади — знайомий глитай, жмикрут, відомий на все село грішник.

Треба було чути й бачити, як артистично все це вмів передати Довженко.

Ми не знаємо, що тут було від народного анекдоту, але який багатючий сюжет, яку галерею народних характерів можна було тут розгорнути!

— ... А то ще, пригадую, знімав я картину в Яре-
ських, набираю селян для групових сцен. Ось підхо-
дить Грицько Іваниця, сільський борець, гігант, по
цирках уже виступав, а тепер живе дома. Вуса
підстрижені щіткою, руки м'язисті, розкішні.

“Оце прийшов до вас, Олександр Петровичу...
Хочу, щоб ви завтра зняли мене за роботою”.

“Що ж ви збираєтесь робити?”

І чується відповідь урочиста, горда:

“Завтра я молотитиму хліб для чоловіцтва”.

І вже, ніби на екрані, постає перед очима ця сцена.

А ось розповідь про парубійка, якого Довженко,
видно, мав змогу близько спостерігати.

Шістнадцять років йому, вчиться погано, а вже
задумав женитись, як Митрофанушка. Захоплюється
боксом. Якось приходить з побачення, пошарпаний,
як отой пес, що тільки з бійки, де з нього клоччям
шерсть летіла...

“Що з тобою?”

“Там напали на мене оце. Я одного повалив, дру-
гого, а ті таки насили і били по морді”.

“Хто ж вони?”

“Не розгледів. Тільки, думаю, що шоферня з
грузовиків”.

“Чому шоферня?”

“Бо кулаки бензином пахли”.

Всякі історії, народні анекдоти, короткі з життя
вихоплені новелки — він їх знав безліч. В його
передачі вони набували якоїсь особливої художньої
опуклости й значимости. Все це були фрагменти
його майбутніх творів, сюжети оповідань, іноді
майже готових, більшість з яких, на жаль, zostалися
не записаними.

При всьому багатстві власної фантазії Довженко,
проте, не покладався лише на неї, а завжди відда-
вав перевагу почуттю з народних уст, почерпну-
тому з гущі народного життя.

Народність — це, видно, була та якість, яку він
найвище цінив у мистецтві. Чудовим свідченням
цього є його власні твори, його кіноепос. Зате най-
менший фальш, будьякий різновид хуторянської об-
межености, псевдонародність, мали в особі Дов-
женка свого нещадного висміювача.

Одного разу зустрічаю його на вулиці; йде сердитий,
виявляється — бачив перед цим виступ якогось
ансамблю.

— Що вони роблять з народними танцями! Пе-
ретворили їх у якесь раденіє... Гопак танцюють,
наче змагаються, хто дужче гупне, б'ють в землю
так, ніби завзялися пробити земну оболонку. —
Він тут же на вулиці показує цей процес, тупаючи
по асфальту ногою. — А “перепляс”? (він знову
показує, притупуючи ногою). Нече один каже:
“Я дурний”, а другий: “А я ще дурніший...”

Артистизм у найкращому розумінні був власти-
вий його натурі, мистецтво було його рідною сти-
хією, але він ніколи не перетворював його в само-
ціль, воно було для нього тільки формою служіння
народові.

Пам'ятаю, завітав він якось у Спілку письменни-

ків України. Зайшла мова про творчість, про дра-
матургію, про нову комедію одного молодого ав-
тора на колгоспну тему.

— Ви читали, Олександр Петровичу?

— Читав.

— Яка ваша думка?

— Та так, нічого. Там навіть гумор є. Тільки
не справжній він якийсь. Схожий на отой цвітастий
горошок, що ним, знаєте, колись посипали пасочки
на великдень. Отакий гумор-горошок...

Подумав і після павзи:

— А взагалі я принципово проти того, щоб зараз
писати комедії про колгоспне село (це було нев-
довзі після війни і село переживало тоді ще великі
труднощі). Час для колгоспних комедій, по-моєму,
ще не настав.

Можна було згоджуватись чи не згоджуватись
з його міркуваннями, — особливо знаючи, що в
своїх оцінках він часом бував надто емоційним,
але кожного, хто його тут слухав, не міг не вразити
цей несподіваний хід думки: вибір жанру для нього
не є чимось довільним і випадковим, твір своєю ху-
дожньою формою повинен цілком відповідати ос-
новному — змістові народного життя.

Орлиний політ думки, крилатість — без цього
неможливо уявити собі Довженка. Художник ши-
роких обріїв, найсміливіших задумів, він з рідкіс-
ною повнотою втілював у собі характерні риси ра-
дянської людини-творця, риси самого народу, про-
будженого революцією до активної історичної твор-
чости.

Мислячий, вічно неспокійний, Довженко жив ін-
тенсивним, до краю напруженим творчим життям.
Бував він спокійний зовні, але внутрішньо, видно,
ніколи.

“Довженко завжди начинений ідеями”, говорили
про нього, і це було справді так. Свіжі красиві дум-
ки, різні проекти — скільки він їх розсипав повсю-
ди, щедро кидав мимохідь, про одні швидко забу-
ваючи, інші виношуючи протягом багатьох літ. Зда-
ється, не було того виду мистецтва, тієї галузі
знання, що їх не торкнулася б його допитлива
думка.

Відома його пристрасть — все будувати, пере-
будовувати, поліпшувати. Забудова Хрещатика, но-
ві гідростанції на Дніпрі, проблеми українського
садівництва, народна медицина, міжпланетні по-
дорожі — за все він переживав, на все дивився не
лише як художник, але і як господар.

Йому хотілося, щоб героїчна історія народу була
на видноті в покоління, щоб, втілена в грандіозних
монументах, виднілася вона з берегів Дніпра на
цілий світ.

Ось він проїжджає шлюз на Дніпрогесі, оглядає
бетонні стіни, в яких повільно осідає пароплав:

— Отут би на стінах шлюзу викарбувати тисяч
прізвищ будівників Дніпрогесу. Уявляєте, з яким
почуттям читали б ці прізвища через тисяч літ!

Художник великої епохи, він мислив масштабами
століть і тисячоліть.

— У Нікополі треба поставити колосальний па-

м'ятник Богдану Хмельницькому, — адже саме звідси він почав із козацтвом свій визвольний похід... Поставити на дамба, на найвиднішому місці, щоб екскурсанти одразу бачили, куди прибули...

До Кахівки, до славних будівників її в нього було ставлення особливе. Довженко часто приїздив сюди, жив тут місяцями.

Якось я зустрів його біля готелю. Олександр Петрович сидів на лавці, перед ним за розритими котлованами, за піщаними кучугурами грала музика, веселилася молодь. Це було в ранній період будівництва, коли водогін лежав просто зверху по виноградниках, а молодь настеляла дошки на піску, щоб можна було танцювати, не в'язнучи в ньому. Довженко добувався сюди степами, він був заплужений, обвітрений і помітно притомлений з дороги, хоч у настрої втома не почувалась.

— Яку я репліку оце сьогодні почув... "Товариш перевірений, а працювати не може". Як сказано, га?

Видно було, що він тут відпочиває душею, намагаючись творчо, дивлячись на оце молоде місто, на його енергійних, життєрадісних будівників, що з'їхалися сюди з усієї країни. Про Дніпро — велику ріку свого народу, про Нову Кахівку він напише згодом у своєму щоденнику, що вона стала батьківщиною його серця, батьківщиною найдорожчих його почуттів. Йй він проспівав свою лебедину пісню — "Поєму про море", поєму про подвиг і творчий геній людини.

Кахівські будівники високо цінили художній смак Олександра Довженка, уважно ставились до його порад і деякі з них назавжди втілились в архітектурному оформленні міста. Тепер, коли дивись на це місто, що стало мовби прообразом нашого майбутнього, стає зрозумілим, чому так любив Кахівку Довженко, великий мистець, який сам був у вічних пориві вперед, у майбуття.

Олексій САЦЮК

М а я т н и к

Після того, як тачка разом з вугіллям полетіла в горно, Майк знову лишився без праці. Працював він, на його думку, чесно і добре, а на думку наглядача, його праця взагалі не була працею. З цього й виникали тихі конфлікти: Майкові було прикро, що його праці не цінують, наглядачеві натомість було ще прикріше, що мусить терпіти в своєму цеху непотрібну людину.

Наглядач уже з першого дня, як тільки Майка прийняли на працю, не мав до нього довір'я як до робітника. Хіба ж це робітник! Поетом йому бути або скрипалем, а не сунутись туди, де потрібно виконувати солідну роботу! Наглядачеві імпонувала в людині простота, грубість поведінки, добре розвинені м'язи вище ліктів, інші прикмети його не цікавили. У біографії Майка подібні прикмети ніколи не виявлялися.

На думку наглядача, Всевишній узагалі допустився великої помилки, що обдарував людину не лише руками й ногами, а й головою. Голова, з якого б боку її не розглядати, є зайвим додатком, особливо ж у ливарному цеху, де розплавлюється руда, де чавун червоними струмочками біжить по каналіках різних форм, розставлених рядочками на піску. Тут потрібні лише ноги і руки.

Майка прийняли на працю не тому, що він відзначався якраз прикметами, які найвище ставив наглядач, а тому, що знайомі добилися в інженера деякої протекції. Вже й інженер, приймаючи Майка, сказав посміхнувшись:

— Слабий з вас робітник, приятелю... Але старайтеся. Догодите наглядачеві, усе буде гаразд.

— Буду старатися, пане інженере, — відповів Майк, стримуючи віддих. Хотів ще щось сказати, хотів висловити подяку цій благородній людині, яка, не дивлячись на його підтоптаний вік і не зовсім

задовільний фізичний стан, усе таки погодилась на досить ризиковий крок. Але не встиг, бо інженер, поплескавши його приязно по плечу, передав у руки наглядача.

Обкинувши поглядом Майка, наглядач нічого не сказав, тільки похитав головою і повів нового робітника в ливарний цех. Там видали рукавиці, фартух і якийсь спеціальний комбінезон та завели до тачки.

— Оце ваша тачка, а там — вугілля. Зрозуміли? — спитав наглядач.

— Зрозумів... — м'яко озвався Майк, хоч насправді розумів він дуже мало, лише здогадувався, про що йшла мова. І як йому було зрозуміти, коли він ще не встиг засвоїти мови, якою говорив наглядач?

— До того горна, що онде вглибині, маєте возити вугілля. Будьте обережні — там температура висока! Зрозуміли?

— Зрозумів...

По хвилині наглядач додав:

— Функція невелика. Старайтеся тільки добре виконувати її.

Майк підтакнув і взявся до праці. Насипав на тачку вугілля, возив у глибину ливарного цеху, з натугою висипав у горно і, змахуючи долонею піт з чола, в душі дякував Богу і людям, що нарешті влаштувався. Праця легкою не видавалась, однак, потішав себе, що помаленьку втягнеться, звикне. Інші ж якось працюють...

Минув тиждень, потім другий. Майк одержав чека. Сума була невелика, коли її розглядати з точки зору книговодства фабрики, але для Майка — це були гроші. Поправився настрій, з'явилося більше енергії, і праця наче б полегшала, хоч, прийшовши додому, відчував гострий біль у руках, а крижі немов поламало. "Звикну, втягнуся... — потішав себе. — Інші ж якось працюють."

Чим більше минало тижнів, тим дошкульніше Майк відчував, що тачка стає важчою. Тепер потрібно було чимало зусиль і великої напруги волі,

щоб відробити восьмигодинний день. Проте, Майк не показував по собі, що не має сили або втомлюється. Навпаки, коли бачив, що наглядач проводить його зором, вимушував на обличчі приємну усмішку, а кроки робив тверді, військові. Однак, око наглядача, бистре і пронизливе, бачило і вловлювало те, чого Майк, маючи диплом про закінчення філологічного факультету і низку власних літературних творів, не міг би побачити. Наглядач при таких сценах спочатку обережно відвертався, потім почав сердитись, урешті дійшло до того, що Майка перестав називати Майком, а звертався до нього просто "Ю!", що в перекладі на Майкову рідну мову означало "ви". Прикро було звикати до нового найменування, та виходу не було. Згодом кожний звук у ливарному цеху, що містив у собі вібрацію "ю", змушував Майка насторожити слух і шукати зором, хто його кличе. Бувало, що хтось кликав, тоді Майк поспішав виконати доручення, а часто це тільки причувалося, тоді наглядач підходив до нього і наче громом межи вуха:

— Чого стоїте? Вугілля! Давайте вугілля!

Майк наче зпросоння хапав знову тачку і спішив до червоної пащі горна, яка, здавалося, була ненаситною. Вона дихала на Майка вогнем і біла в обличчя тисячами колючих промінчиків. Майк перевертав тачку, висипав вугілля і, згортаючи брудною рукавицею піт з чола, вертався по черговий вантаж, словом, був маятником, що приспішено коливався поміж горном і купою вугілля у фабричному подвір'ї. Згодом дійшов до такого стану, що не відчував власної присутності, лише присутність наглядача і тачки.

Вертаючись одного дня після праці додому, Майк проходив повз парк. Однак, він того парку не помічав, бо й на вулиці звук рухатись маятником, але почув десь звідти, з правого боку, вібрацію звуку, що нагадував "ю".

Майк спочатку напружив слух, потім зупинився і, піднявши голову, шукав зором, хто його кличе. Затиснув відрухово кулаки, щоб упевнитись, чи добре тримає тачку, але відчувши в долонях лише худі пальці, раптом усвідомив собі, що він не в ливарному цеху, а на вулиці. Зиркнув навколо і посміхнувся сам до себе. Він зрадів, бо тільки тепер побачив перед собою парк і прийшов до висновку, що там, десь під деревом, сівши на лавці, можна б приємно відпочити. Просто, як стояв, зробив по-військовому зворот направо і подався швидким кроком поміж дерев у глибину парку — туди не так різко доходить гомін вулиці.

Під кленом, трохи осторонь, стояла самотня лавка, оподалік на іншій сиділа якась молода пара.

Сів Майк і поклав капелюх біля себе. Вдихнув свіжого повітря, у якому відчував пахощі трави і листя. Погляд його згодом спочив на тій парі, що сиділа на сусідній лавці. Вони були безжурні, весело сміялись, час від часу він брав її руку в свою долоню і міцно потискав. Потім вона закурила цигарку, він, відмахнувшись від синенького диму, що йшов коліщатами з її накармінених уст, добув з кишені пакетик жувальної гуми розвернув одну пластинку, поклав на зуби і почав завзято жувати, наче їй на злість. "Закохані", — подумав Майк,

але, злегка посміхнувшись, негайно спростував таку думку, бо не мав на це твердих доказів.

Хвилини минали м'яко і непомітно. Скільки їх минуло, Майк не рахував, однак, за деякий час відчув, що в шлунку починає смоктати. З цього висновок був один: пора додому, щоб щось перекусити. Але клаптик природи, серед якої зовсім несподівано опинився, так приємно і ласкаво огортав його, що йому не хотілося встати з лавки і відійти. Сидів, дивився в прогалини між дерев, про щось думав. Згодом його погляд натрапив на цікавий об'єкт: по стовбурі дерева, що стояло напроти, збігла вниз білка. Настороживши вушка, розглянулася навколо і стрибнула на траву. Нюшкуючи в траві, вона обережно, проте з довір'ям підбігла до Майка і, зупинившись на кроків два перед ним, прохально, наче справжня попрошайка, дивилася на нього своїми маленькими очима.

— Їсти хочеш? — спитав співчутливо Майк і понишпоровив по кишенях. В одній знайшов якогось забутого цукерка, який, можливо, лежав там тижнями або й місяцями. Обережно, щоб не сполохати білки, кинув у траву: — Їж, смачний.

Білка, понюшкувавши в траві, граціозно підстрибнула до цукерка, знайшла його і, присівши на задніх лапках, ніжно обхопила знахідку передніми лапками та почала її з насолодою гризти. Її очка, що нагадували дві спілі черниці, ні на мить не змигнули, лише були скеровані на Майка. Коли б спостерігав цю сценку зоолог, то очевидно, прийшов би до висновку, що білка насторожила і зір, і слух лише з однією метою: на лавці небезпека, бережись! Майк зоології ніколи не вивчав, до життя підходив без хитрощів, тому, дивлячись на білку, був переконаний, що вона не спускає з нього очей, бо вдячна за ласощі.

Сценка раптом змінилася. Білка насторожилася, перестала гризти цукерок, потім витягнула шию, підкинула голівку вгору і, стиснувши в зубах недогризок, миттю опинилася на дереві.

— О, це що з тобою? — здивувався Майк. — Мене злякалася? Я ж тебе не займаю.

Хтось підійшов до лавки і стояв хвилинку збоку. Але Майк присутність іншої особи не цікавився і не спішив повернути голову. Його увага була зайнята білкою. Не зводив погляду з неї. Вона тимчасом примостилася в безпечному місці на гілці і догризала цукерок.

— Він чи не він? Звичайно, він... А хто ж би? — почувся збоку, і новоприбулий кинувся до Майка з радісним окликом: — Михайле Степановичу! Ах, що за несподіванка! Ви, що, білочку пасете?

Майк глянув і від несподіванки так розгубився, що зірвався з лавки і вхопив капелюха.

— Сивобородько! А ви що тут робите? — і на радішах кинувся землякові в обійми.

Коли вже трохи охололи після першого зворушення, Майк запропонував Сивобородькові присісти біля нього на лавці і подихати свіжим повітрям.

— Сісти, сяду з приємністю, щоб поговорити. А свіже повітря я маю щодня.

— Може, без праці? — співчутливо спитав Михайло Степанович.

— Ні, власне тому, що на праці. Компанія, у якій працюю інженером, недавно почала будову

віадукту поблизу вашого міста. Там дуже гарна околиця, а сонця й повітря маємо аж надто, хоч обремками горни. От, ще коли б трохи більше вільного часу, було б зовсім непогано. Та дякувати Богові й за це. Ну, менше з тим. Я дуже радію, що вас бачу. Здається, ви недавно приїхали?

Помовчавши хвилинку, Михайло Степанович якось байдуже відповів:

— Півроку тому.

— Останнім часом ви були в Ріо-де-Жанейро, якщо не помиляюсь?

— Ні, в Каракасі.

— Ага, в Каракасі. Чи не знали там випадково інженера Криленка? Кажуть, добрі гроші зробив.

— Знав, — сказав Михайло Степанович і зиркнув на білку, яка, залишивши своє попереднє місце, весело бігла вгору по стовбурі. — Знав, Іване Антоновичу. Знав дуже добре. Довелось і мені деякий час попрацювати в нього.

— Він колись писав до мене. Казав, що влаштувався непогано — будує шляхи.

— Так, це було. Згодом він перекинувся на інше — зайнявся ловлею гадюк.

— Ловлею гадюк? аж посунувся на лавці Сивобородько.

Михайло Степанович посміхнувся і почав розповідати землякові, як то Криленко з інженера перекинувся на гадюколова. Вичитав у газеті, що якесь торговельне товариство в Каракасі запотребовує на експорт велику кількість гадюк. Отже, не гаючи часу, Криленко підписав контракт з товариством, організував спеціальну бригаду і виїхав у праліси над Оріноко.

— Поїхав і я з ним, — додав Михайло Степанович. — Що ж, праці не було, Криленко обіщав добру платню...

— І ви з ним поїхали? — з острахом перебив Сивобородько. — Ну, я по вас цього не сподівався. Ви і гадюки — ніяк не поєднується...

— Що ж мав робити? — розвів руками Михайло Степанович. — Треба було якось раду собі давати.

Сивобородько не знав, що сказати. Значуше мугикнув, потім добув цигарку, припалив, пустив димок і сидів деякий час мовчки, дивлячись на озеро серед парку. Сонце заходило, і на воді було помітно перший багрець, що відбився від хмарки. Перегода знову звернувся до Михайла Степановича:

— Ваша остання повість мені дуже сподобалась. Пишете щось нове?

Михайло Степанович з докором подивився на земляка. Хотів щось сказати, але на хвилинку замислився. На його устах з'явилась сумна усмішка.

— Хіба в тих пальцях втримається перо? — і витягнув перед Сивобородьком обидві руки долонями догори.

— Оо-о!... — вжахнувся Сивобородько.

— Хіба в тих пальцях втримається перо? — повторив Михайло Степанович і додав: — Попробою так ще деякий час та мозолі на мозку в мене появляться, а на тілі — щетина... Я ж сьогодні маятник, Іване Антоновичу. Звичайний маятник, що коливається, мов на пружині. Життя йде, а я коливаюся.

— Мусите змінити працю, Михайле Степано-

вичу. Неодмінно! Хто ж це бачив? Так не може бути!

Ця порада смикнула за нерви Михайла Степановича. Не хочачи на подібні теми більше говорити, він мовчки підвівся, узяв капелюх і запропонував землякові зайти до нього додому.

— Недалечко, зараз за парком. Перекусимо щось, поговоримо. Бо я ще, признаюсь, і не обідав.

— Не обідали? — знову здивувався Сивобородько. — О, це вже зовсім непохвально — не можна ж себе морити голодом, Михайле Степановичу.

— Знаєте, захотілося на хвилинку до парку. Час якось так швидко минув, що й не зоглядівся, — виправдувався Михайло Степанович. — Тому вперу й не пообідав.

Парк поринав у присмерки.

Земляки ще деякий час стояли біля лавки, продовжуючи розмову, потім потиснули один одному руку і розійшлися. Сивобородько вибачався, що не може зараз зайти до Михайла Степановича, але обіцяв навідатись іншим разом. Сьогодні мав ще полагодити кілька справ, і йому було ніколи.

Доріжкою поміж дерев, спустивши голову і не помічаючи нікого навколо себе, Михайло Степанович подався додому. Саме там, де кінчався парк і починалася вулиця, він став знову звичайним Майком, якого слух був найбільше вражливий на вібрацію звуку "ю".

Наступного дня Майкова голова була повна думок. Віддаль між вугіллям і горном видавалася вдвічі довшою, тачка — вдвічі тяжчою, а слух утратив здібність ловити будь-які звуки.

— Вугілля! Швидше вугілля! — над самим ухом крикнув наглядч.

Вчувши це, Майк напружив усі зусилля, поспішив твердим військовим кроком, уста примусив до усмішки. Але цим разом, замість усмішки, на обличчі появилася якась трагічна гримаса. Тачка сіпнула в руках і своїм вантажем потягнула Майка до горна. І саме в цьому моменті сталося щось таке, чого ще ніколи не нотовано в історії ливарного цеху: тачка разом з вугіллям шубовснула в червону пащу горна.

Опустивши руки, стояв Майк перед горном і з трагізмом дивився в полум'я, яке під шум потужних вентиляторів жадібно пожирало і вугілля, і тачку.

Наглядч був свідком цієї події, проте не сказав ні слова, лише зміряв Майка таким поглядом, що йому аж ноги задрижали, а на чолі захолов піт.

За декілька хвилин Майка покликали в канцелярію. Там ні про що його не питали і не сердилися за тачку, а тільки попросили сісти, самі тимчасом понишпорили по паперах, потім виписали чека, дали його Майкові і, подякувавши за працю, порадили ніколи більше не працювати в ливарному цеху.

Коли Ви хочете допомогти "Новим Дням" то користайтесь з послуг осіб і фірм, які оголошуються в нашому журналі. Вони допомагають розбудові журналу, то наш обов'язок допомогти їм.

В таких випадках не забудьте покликатись на наше оголошення.

ЛЮДИ, ЧАСИ І МОВА

У статті “Читаючи друзів” (“Українські Вісті” за 18 вересня минулого року) І. Багрянний, відповідаючи на зауваження, зроблені рецензентами з приводу мови його творів, відзначає основну засаду, якої належить дотримуватись у розвитку нашої літературної мови:

Стараючись не засмічувати мову русизмами та іншими варваризмами, не можна, однак, “обчухрувати” чи вихалашувати її від тих слів, які вже стали в ній повсякчас уживаними й часто не даються замінити “на галоп” зробленими новотворами. Отже не слід боятися ні сповидних москалізмів (які найчастіше є слов’янізмами), ані галичанізмів, які належать до нашої таки мови, хоч і в іншому її діалекті.

Загальною правильність цієї засади ніхто, звичайно, не заперечуватиме. Все лихо тільки в тому, що цю засаду застосовує кожен на свій власний розсуд, а що з цього виходить — видно з того стану, в якому нині опинилася наша мова, насамперед у галузі лексики.

Ну, що ж, — скажуть мені на це, — це природний шлях розвитку кожної мови! Хіба не так само розвивалися всі інші мови? Кожна з них спиралася на досвід якоїсь на той час уже розвиненої мови, та зокрема, вільно черпала чужомовну лексику, якщо не вистачало власної.

І це правильно. Але, знову таки, становище нашої мови настільки особливе, що цим шляхом їй треба користуватися значно обережніше, ніж це робили інші мови. Згадаймо, наприклад, розвиток російської літературної мови (натомість можна було б узяти і яку завгодно іншу мову).

Російська літературна мова спершу оформлялася дворянською інтелігенцією, що, як правило, володіла чужими мовами га, розвиваючи свою мову, на них орієнтувалася, проте основна маса російських мовлян ніяких чужих мов не знала. Вона загалом неохоче й повільно сприймала чужі слова, волюючи замінити їх новотворами, викутими з власного мовного матеріалу.

Ця маса мовлян була заборолом проти навали варваризмів, що їх намагалися запровадити до російської мови люди, яким ця мова була вже настільки чужа (бо вони навіть у дитинстві вчилися французькою чи якоюсь іншою мовою), що вони вже втратили органічне відчуття її. Між іншим, з аналогічної причини виявилась переповненою етранжизмами й польська мова.

Пізніше так звана “різночинна” російська інтелігенція, що вже не знала чужих мов, викинула з своєї мови багато варваризмів, але в ній все таки ще залишилася сила-силенна чужих слів.

Подібний процес вдбувається нині і в нашій мові — хоч і з великим запізненням. Наші письменники, які знають чи то російську, чи то польську мову, вільно запроваджують у свої твори чужу лексику, як тільки їм не вистачає української. У них немає категоричної потреби творити неологізми. Чимало авторів настільки втратили органічне мовне почуття, що часто “не чують” різниці між чужим і українським словом та, скажім, замість

“прагнення”, пишуть “стремління”, “любий” (з наголосом на “и”) уживають у розумінні “перший-ліпший”.

Мовні “вибрики” окремих авторів могли б бути безболізно унешкоджені контролем мовлян, які, користуючись своїм інстинктивним, органічним знанням мови, відкидали б непотрібні варваризми не вельми освічених у своїй мові авторів. Але тут виступає наша друга біда:

У наслідок довгої бездержавности нашого народу та посиленої “деукраїнізації”, провадженої в Україні всіма колонізаторами на протязі віків, наша інтелігенція часто-густо знає російську чи польську мову краще, ніж свою літературну мову. Різнодіалектним “суржиком” говорить і наша малописьменна маса, в мові якої своя й чужа лексика перемішалися настільки хаотично, що ніякої системи в ній не знайдеш, ані встановиш. А певна система мусить бути в кожній культурній мові.

Перечислені вище фактори, що псують нашу мову, могли б бути знешкоджені, якби ми мали вже вироблену літературну лексику, зафіксовану в авторитетних словниках. Тоді ми, навіть, послугувуючися жаргоном у повсякденному житті, в разі потреби завжди мали б змогу заглянути в свій “Вебстер”.

На жаль, ми й цього не можемо зробити — з тієї простої причини, що таких авторитетних словників у нас немає. У якому стані перебуває українське словництво на підрадянській Україні ми знаємо добре; проте доброго словника не маємо й на еміграції — хоч і могли б його мати, якби дуже того захотіли...

Нарешті, наші насущні мовні потреби нині не міг би задовольнити жоден з існуючих словників. Усі вони — не те, що застаріли, а просто сильно відстали від життя, яке буквально кожного дня творить нові поняття, для означення яких ми повинні користуватися чужими словами. А чи багато з’являється на світ наших новотворів? Та що там говорити про новотвори, коли у нас і старі добрі слова забуваються...

У таких умовах усякі статті про культуру мови, будучи лише благочестивою реторикою, нічому не зарадять і нікому не допоможуть. Культура мови має спиратися на так званий “нормальний мововжиток”, а його в нас просто-напросто не існує.

На мову яких верств ми могли б орієнтуватися, шукаючи критеріїв для того, щоб судити про те, які слова з інших мов стали в нас повноправними й загально вживаними?

Один з читачів, відгукуючись на мої статті про наші мовні проблеми, журливо писав мені:

“Як же нам тут учитися доброї мови, коли в нас немає нормативних словників, коли наші періодичні видання майже поспіль малописьменні, коли мова наших письменників, навіть і тоді, коли вона буває граматично правильна, лексично вбога настільки, що іноді нагадує словник дітей старшого віку?”

Хто скаже нам, які з чужих слів можна вживати, а які ні і чому; які вирази правильні й відповідають

духові нашої мови, а які засмічують її та перетворюють нашу мову на діалект російської чи польської мови?"

А от інший автор заявляє:

"Не дозволяймо, щоб самозвані стилісти нав'язували нам якісь свої норми, які вони взяли невідомо де. Говорімо так, як говориться, як ми навчилися говорити від наших батьків, які нашу мову знали куди краще, ніж учені "фахівці". А наша літературна мова розів'ється в наслідок нашого спільного досвіду."

Це твердження звучить вельми принадно — для тих, кому не охота сушити собі мозок філологічними проблемами. Але що вийде, коли ми заговоримо та почнемо писати всіма своїми діалектами, говірками та жаргонами? Дуже скоро всі наші по справжньому освічені й культурні люди втечуть і від такої мови і від суспільства, яке незугарне плекати свою літературну мову. Чи треба підкреслювати, що культура народу перебуває в тісному зв'язку з ступенем розвиненості його мови, отже стан мови яскраво віддзеркалює стан культури! Невпорядкована й лексично бідна мова не дасть можливості з'явитися багатій і прогресивній літературі.

Чи не більша частина тих недоліків, які характеризують нашу літературу сьогодні, має своє коріння, зокрема, в недосконалому знанні "письменниками" своєї літературної мови, а взагалі і в недостатній розвиненості нашої лексики, фразеології та ідіоматики.

Мені можуть сказати, що я перебільшую й змальовую нашу мовну ситуацію надто темними фарбами. Можливо, але не дуже. Кожен, хто завдасть собі турботи замислитися над проблемами, порушеними в цій статті, неминуче прийде до висновку, що ми не зможемо успішно розвивати свою культуру і літературу, без належного піклування про їх найголовніше знаряддя — нашу мову. На провінційній мові може рости лише провінційна література.

Ці невтішні розмисли зовсім не повинні викликати в нас духове пригноблення чи почуття меншвартості; навпаки, мусимо поставитися до цих фактів як до виклику, кинутого історією нашим творчим здібностям, і нашому інтелектові.

Я пригадую молодих людей мого покоління, які, щойно увійшовши в свідоме культурне життя, віч-на-віч зустрілися з тими фактами, що їх я схарактеризував у попередніх рядках. У ті часи наша мовна ситуація була значно гірша, ніж сьогодні.

Щоправда, один плюс — порівняно з нинішніми часами — в ній був. Це були часи "українізації", коли патріотична українська молодь не лише мала перед собою певні цілі, а начебто й певні перспективи їх досягнення. Наша мова була нібито державною. Навіть чужинці мусили вивчати її. На нашій мові виростала велика (бодай кількісно) література — зокрема технічна й наукова.

Факт певної застигlosti нашої мови, яка лише недавно визволилася з пут усіляких заборон, ми сприйняли як історичний виклик. З російської мови перейшло на українську багато старших письменників. Виросла плеяда блискучих україністів, ентузіастів нашого культурного відродження. Мова

наша почала розвиватися справді семимильними кроками.

Перед тими самими проблемами, що перед ними і сьогодні ще стоять наші мовляни, а саме — відсутністю ясних і докладних критеріїв для відбору слів та фразеологізмів — стояли й ми. Ці проблеми й тоді були вельми складні.

Як же ми вчилися своєї мови, де ми знаходили критерії, як саме хотіли розвивати нашу літературну мову?

Старанне вивчення мови старого письменства та живої мови села в усіх її говірках переконало нас у тому, що наша мова потенційно володіє всіма даними для того, щоб розвинутися в чарівно-своєрідну, лексично багату й фразеологічно-гнучку мову, яка може — при відповідній любовній праці над нею — залишити за собою й такі вироблені, але вже значно застигли мови, як російська чи польська.

Нам пощастило. Ми могли вчитися й консультуватися у таких людей величезної культури й спеціальної ерудиції, як Зеров, Рильський, Курило, Ганцов, Суліма, Німчинів, Наконечний, Смерчинський та інші, в тому числі й менш відомі молодшому поколінню мовознавці. Найбільший духовий скарб, який вони могли передати нам, це виховати в нас почуття відповідальності за стан своєї мови та почуття смаку, без якого неможливо досконало володіти мовою.

Почуття мовного смаку лежить в основі культури мови. Почуття смаку — це доведене до безпомилкового інстинкту вміння на основі органічного відчуття мови та загальної культури відбирати притаманні духові нашої мови слова й звороти, але не просто властиві їй, а такі, що забезпечують дальший розвиток мови, відкривають перед нею нові можливості вислову й виразу (це не завжди те саме).

Наші видатні мовознавці навчили нас ще іншого. На протязі віків наша мова існувала як мова села, відображаючи його специфічний психосвіт у своїй лексиці, фразеології, ідіоматиці. Тепер українська мова повинна стати державною, тобто всенародною. Вона мусить дати засоби самовираження як цілому ряду інших соціальних верств, які своїм психосвітом, своїми культурними запитами досить сильно відрізняються від селянства.

Якби розвиток нашої мови відбувався природно й незагальмовано, одночасно з усім соціальним розвитком нашого народу, цілого ряду проблем, перед якими ми стоїмо нині, просто не існувало б. Але історія погано пожартувала з нами.

Виходом із складної мовної ситуації була урбанізація, отже певна модернізація нашої мови. Цих слів не треба лякатись. Вони означають лише запровадження в нашу літературну мову певної кількості новотворів та фразеологізмів, які б відображали мовні смаки міського населення, їх ідеї про культуру мови та елегантність вислову. Зрештою такий процес перейшли всі культурні мови світу, які, вийшовши з початкової стадії сільської говірки, зазнали остаточного шліфування у феодальному та новочасному місті.

Урбанізація нашої мови не могла відбутися природно, отже, щоб не затримувати розвитку нашої культури, її треба прискорити силами мово-

знавців і письменників — тобто створити передумови для українізації нашого міста, яке протягом сторіч устигло втратити свій український характер. Виховане в чужій мові, а значить і в чужій культурній атмосфері, це місто радо прийме українську мову лише тоді, коли вона буде принаймні не бідніша від російської. На патріотизм денаціоналізованого міщанства ми тоді особливо розраховувати не могли.

На зміну старшому поколінню мовознавців незабаром почало розправляти крила молодше покоління, що його вже не задовольняла народницька концепція нашої літературної мови. В мислях молоді визрівав новий образ української мови, яка, ніби метелик від кокону, мала звільнитися від обтяжуючої її спадщини багатьох років під'ярмного животіння.

Ця нова, але щільно пов'язана з кращими традиціями свого минулого, мова мала стати цілком європейською мовою, відшліфованою до блискучої елегантисти та збагаченою до ще небувалої пластичності.

Замислюючись над тим, яким шляхом має йти розвиток нашої мови, ми цікавились двома найхарактернішими методами розвитку літературної мови: англійським і французьким.

Англійська мова, зародившись як засіб порозуміння між нормано-французькими завойовниками та їх англо-саксонськими підданими, хоч і стала в 14-му сторіччі літературною мовою (досить безсистемно поєднавши германські й франко-романські елементи), проте не викристалізувалася в такому вигляді, як це сталося з французькою, італійською, еспанською мовами. Про розвій англійської мови не дбала вчена академія, як це було у Франції.

Англійська мова — це величезний безформний агрегат не тільки асимільованих запозичень та місцевих діалектів, але й професійних та “домашніх” говірок і індивідуальних ексцентричностей.

Зате французька мова — це мова зафіксованих моделей. У ній немає жодного безладдя. Все на своєму місці, все продумане й відшліфоване. Мовлянинові залишається тільки вибрати із заздалегідь підготованого мовного арсеналу ті слова й фрази, які найближчі до його потреби. Тут усі мовні ситуації ніби наперед передбачені вельми логічними в своєму мисленні мовоорганізаторами, які, однак, залишили мовлянам надто мало волі для імпровізації.

Здавалося б, що нашій мові з самого початку призначено шлях англійської мови (може він і найбільше відповідає нашій національній вдачі). Протягом віків наша мова творилася стихійно, без ученого нагляду та урядового піклування і єдиними нормалізуючими чинниками були мовні дискусії та лише в недавній час — праця мовознавців (у дуже несприятливих умовах). Мовний “самоплив” та анархія характеризують і наше еміграційне середовище.

Але англійська мова розвивалася протягом віків, ще й за сприятливих історичних обставин. Ми цих сторіч у своєму розпорядженні вже не маємо. Тому ми вважали, що історія диктує нам “французький метод” — хоч, певно, і не в такому розмірі, як це було можливо лише у Франції 17-го сторіччя.

У ті часи справою нашої мовної честі було висловлюватись, як ми тоді казали, “рафінованою українською мовою”. В цьому не було жодного снобізму. Не до нього нам було в ті часи. Ми просто хотіли утвердити свою національну гордість, довести і самим собі і росіянам, які недоброзичливо кишили навколо нас, що наша мова давно переросла межі селянського побуту.

Шукаючи нової якості для нашої мови, ми нерідко впадали в “ухили”. Дехто надмірно захоплювався архаїзмами, інші вигадливими неологізмами, треті — галичанізмами, у яких ми тоді ще не розгледіли звичайних полонізмів.

Ці “ухили” були цілком природні. Виростаючи, молоді мовознавці, напевно, скоро позбулися б деяких крайностей. Тільки ідіотично-самодурський режим російських колонізаторів та їх місцевих жандармів міг у цьому мовотворчому запалі молодих мовознавців з селян, робітників та службовців побачити політичний злочин, шовінізм, “контрреволюцію”...

Наступ більшовицької русифікації незабаром поклав край нашим сподіванням і тій праці, яка щойно розгорнулася. З плеяди мовознавців-ентузістів живими залишилися лише поодинокі особи. Навіть те, що вони встигли зробити — власне, лише закласти підмурок для велетенської будови — було геть знищене. Мова була заморожена в стані провінційної “обласної” мови з дуже обмеженою сферою вжитку — переважно в недолугих творах з селянського життя, та пейзажній ліриці.

На еміграції опинилося лише невеличке число мовознавців та “мовосвідомих” авторів з того покоління, яке було виховане грандіозними завданнями “розстріляного відродження”. Традиції цього покоління втрачені й забуті. Безтурботність нинішніх авторів щодо своєї мови та до всієї мовної спадщини просто приголомшлива. На пальцях можна перелічити тих авторів, які прагнуть зробити щось для збагачення нашої мови.

Можна різно ставитися до поетичного світу М. Ореста, але не можна заперечувати того, що смілива Орестова словотворчість, його лексичні шукання й експерименти, його тонкий мовний смак, його прагнення до свіжого й елегантного вислову ввійдуть в історію нашої літературної мови і колись будуть їй у великій пригоді.

До того ж, загалом, покоління, яке я маю на увазі, належить і прекрасний знавець нашої мови В. Чапленко, мовний смак якого попри його підкреслену своєрідність — міг би дуже багато дати нашим авторам, якби чимало моментів позафілологічного характеру, не створили в нашому літературному середовищі ненормальну атмосферу по-суті безглузвих ворогувань.

Багато міг би зробити для мовотворчого процесу на еміграції Ю. Шерех, який нині занедбав практичне мовництво — теж з причини “несприятливих” особистих стосунків. Ці “особисті стосунки” завжди завдавали багато лиха нашому культурному процесові.

Але я трохи ухилився в сторону від моєї основної теми. Вернімося до конкретних проблем, порушених у статті І. Багряного, які змусили мене замислитись над проблемою мовних критеріїв та мов-

ного смаку, який у наших умовах повинен замінити "нормальний мововжиток".

Кількома прикладами я спробую показати, що саме являє собою мовно-естетична концепція. Будучи згодний з І. Багряним у наведених на початку цієї статті його загальних твердженнях, я проте не завжди згоден із ним у конкретних випадках. Моє почуття української мови, розуміння її "духу", тобто відчуття того, настільки дане слово чи зворот органічні в рамках нашої мовної психології та лексики й морфології, змушують мене протестувати проти запровадження в нашу літературну лексику таких, наприклад, слів, як:

"неправ, підходящий, врозвалку, грохит, ограда, дурь, мертвятий, сковерканий, озадачений, жила хата, мерзость, улучити момент, пораньше, напропале, одинокий, прахвост, супруга, шажком, хлистик" та інших русизмів, які ніколи не зможуть прищепитися в нашій мові, бо випадають з системи її лексем.

З тієї ж причини назавжди чужими нашій мові залишаться й галичано-полонізми: "машерувати, м'ясар, ризико, театральна штука, з штандпункту, п'еса затруднить собою, рішення на загибель, пияк" і так далі.

Свого часу мені довелося виступити в пресі з протестом проти зливи непотрібних варваризмів у нашій пресі. Надуживання варваризмів — це ознака або незнання нашої літературної лексики або ж снобізму, перейнятого, наприклад, галичанами від поляків, а деякими наддніпрянцями — від галичан. Це в усякому разі свідомо поганого смаку.

Але я цілком згоден з І. Багряним щодо так званих церковнослов'янизмів; вони, безперечно, належать нам у більшій мірі, ніж росіянам, які саме в нас їх і запозичили. Я думаю, що коли б наша мова з давніх часів розвивалася безперешкодно, то була б нині дуже подібною до тієї мови, що її вичаровує в своїй поезії М. Орест.

Щодо слова "печаль", то воно здавна ввійшло в нашу мову й усувати його після того, як воно було сотні разів повторене поетами від Шевченка до наших часів, було б смішно. Походить воно від того ж кореня, що й слово "піклуватися".

Проблема нашої технічної термінології вельми складна. Зросійшене робітництво в Україні користується як російською мовою, так і російською термінологією. Термінологічні словники, укладені свого часу нашими мовознавцями, знищені. У майбутній вільній Україні технічна термінологія напевно буде українізована, а тим часом у нашій мові житимуть і "шківні" і "поршні" і інші слова, що прийшли до нас із російської мови (незалежно від того, звідки вона сама їх запозичила).

Було б, звичайно, чистою утопією думати про усунення з української мови міжнародних слів. Вони, напевно, проникатимуть у нашу мову й далі, бо ніхто не буде чекати, доки наші автори придумують для нових понять нові слова. Але всяким непотрібним "суспендам", "гіпокризіям", "дискрепанціям", які спотворюють нашу мову, треба чинити рішучий опір.

Мовний смак — це мовно-естетична концепція, що, базуючись на свідомо виробленому ідеальному

"образі мови", змушує мовлян, так би мовити, в негативному аспекті, боротися проти:

а) діалектизмів та солецизмів (неправильностей), які ламають лексичну систему мови та порушують стрункість її морфологічного й синтаксичного ладу;

б) вульгаризмів, тобто слів з одіозним емоційним забарвленням;

в) варваризмів (лексичних і фразеологічних), які позбавляють нашу мову її індивідуальності та своєрідності, її особливого звучання.

У позитивному аспекті мовний смак побуджує нас прагнути до милозвучності та елегантності вислову, шукати слів яскравих та багатих на коннотації, творити неологізми у відповідності з "законами мови".

Сподіваюся, що мені пощастило викласти свої думки про те, що в нашій нинішній мовній ситуації найефективнішим і, мабуть, єдиним покищо нашим порадицею може бути старанно вироблена критичним читанням та розумінням найпростіших філологічних істин мовно-естетична концепція, мати яку зобов'язана кожна інтелігентна людина.

Безперечно, мовні смаки окремих людей не завжди збігатимуться. Проте в атмосфері інтенсивного культурного життя добрі мовні смаки окремих осіб будуть у процесі спілкування перевірені та інтегровані в систему, яка називається "нормальним мововжитком".

Цей процес триває вже здавна, але силою наших особливих умов триває повільно й переривано. Існує небезпека, що, застрявши в сипучому піску наших специфічних побутових проблем, збайдуження до громадського життя з діаспори та денаціоналізації нестійких елементів еміграції, цей мовотворчий процес може геть урватися. Запобігти цьому можуть лише організовані, цілеспрямовані зусилля культурних кіл нашого суспільства. У ці часи ми всі повинні бути мовотворцями. (Далі на стор. 29)

НАЙ

**ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,**

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

РОЗМОВА З ІВАНОМ БАГРЯНИМ

Як ми вже повідомляли в попередньому числі, до Нью-Йорку приїхав визначний український письменник, голова УНРади Іван Павлович Багрянний, який має намір зустрітись з українським громадянством США та Канади, а зокрема із своїми читачами.

Редактор "Нових Днів" відбув з ним розмову, зміст якої подаємо нижче:

ВОЛИНЯК: Чи не були б Ви такі ласкаві, дорогий Іване Павловичу, сказати, коли Ви виїхали, як Вам їхалося і що Ви почували, їдучи в Америку?

БАГРЯНИЙ: Їхалося мені добре. Атлантик хоч і був бурхливий у ці дні, але якраз це мені найбільше сподобалось, бо рівна вода не цікава, а цікава, коли вона подібна до хвилястих Карпат. Виїхав я з Мюнхену 25 листопада, з Бременю 26, а приїхав до Нью Йорку 2 грудня. Їхав великим кораблем "Юнайтед Стейтс", тому бурі і шторми ані трішки не вплинули на мій стан, тобто не перевели його на горизонтальний. Хвилювався в дорозі тільки одним — близькими зустрічами з друзями, читачами, із земляками на тій землі, на якій я ще ніколи не був.

ВОЛ.: Яке Ваше враження від Америки взагалі, а від наших людей зокрема, з ким вже бачились, що робите тепер?

БАГР.: Перше моє враження від Америки — це почуття, що я ніби приїхав додому, тому, що мене при самому виході з корабля зустріли близькі і знайомі люди, знайомі обличчя, а хто й не знайомий, то той так чи так знайомий мені. Зустріли мене: Голова Представництва ВО УНРади С. К. ПРИХОДЬКО, член управи Товариства Приятелів УНР І. П. ДРАБАТИЙ, голова ЦК ОДУМУ Є. ФЕДОРІВСЬКИЙ, голова ОДУМУ в Нью Йорку Л. ЧУДОВСЬКИЙ, письменник А. ГАЛАН, заст. голови ГУ ОУРДП В. НОВИЦЬКИЙ, член Представництва ВО І. МІРОШНИЧЕНКО, І. КУРАВСЬКИЙ, члени ГУуправи ОУРДП С. КУЛИК, члени ОУРДП М. ГРОГУЛЬ, М. ДЗЯБЕНКО, Я. ВЕЛИЧКО, В. КУЛИЙ.

Щодо вражень від Нью-Йорку: їдучи перший раз вулицями Нью-Йорку (до речі, машиною наших колишніх т. зв. "скитальців" і "ДіПі", і їхало таких машин кілька, що належать тим, хто прибув зустрічати) і спостерігаючи навколишній світ, мав враження, що я вже тут колись був, що це все знайоме. Та я ніколи ще тут не був, просто місто мені знайоме з кінохронік, кінофільмів, з ілюстрацій журналів і газет.

На другий день по приїзді я вже склав візиту Президентові УНР в екзилі, д-рові С. ВИТВИЦЬКОМУ, був на засіданні Представництва ВО УНРади.

Другого ж дня по приїзді, після візиту Президентові, відбулася перша товариська зустріч з найближчими друзями та колегами, де в майже родинній, теплій атмосфері я міг трохи відпочити від океанської гойданини, там же, Петре Кузьмовичу, ми вперше зустрілися з Вами, бо досі ж ми "бачилися" лише з фот. На тій зустрічі я познайомився і з о. Протопресвітером Л. Веселовським, який зробив на мене дуже приємне враження.

6 й 7 грудня брав участь у з'їзді письменників об'єднання "СЛОВО", про що вже відомо читачам з преси; також брав участь у літературному вечорі та вечорі з нагоди з'їзду. А коли були вибори управи спілки, мав честь бути обраним до складу Управи.

По закінченні з'їзду склав візиту голові Українського Народного Союзу і президентові Українського Конгресового Комітету панові д-рові Д. ГАЛИЧИНОВІ та видавництву щоденника "СВОБОДА" і був гостем на спільному обіді, де крім доктора Д. Галичина, були ще присутні: гол. секретар УНС д-р ЯРОСЛАВ ПАДОХ, гол. касир РОМАН СЛОБОДЯН, редактор "Свободи" А. ДРАГАН,

Н О В І Д Н І І С І Ч Е Н Ь . 1959

редактори Б. КРАВЦІВ і ВОЛОДИМИР ДУШНИК, та ЄВГЕН ФЕДОРЕНКО і ЛЕОНІД ЧУДОВСЬКИЙ. Про всіх, з ким мав нагоду познайомитись, маю найкращі враження. А зроблене мені прийняття, його тон і та хороша атмосфера, у якій зустріч відбувалася, для мене лишається незабутніми, бо належать до числа перших моїх хороших вражень на цій землі — вражень від "американської України", якщо дозволено буде так висловитись. З д-ром Д. Галичином і ред. В. Душником ми знайомі ще з Мюнхену й з Н. Ульму, куди ці панове приїздили в 1952 році і де я мав щастя вітати їх у власній хаті. Також годі я мав нагоду познайомитись ще з проф. Л. ДОБРЯНСЬКИМ і д-ром ЯРЕМОЮ. У редакції "Свободи", як і під час обіду, відбулася цікава розмова, де ми обмінялися думками та поглядами на ряд проблем і питань нашої дійсності; при розмові в редакції "Свободи" були ще присутні редактори В. ДАВИДЕНКО і І. КЕДРИН.

У середу 10 одвідав УВАН, де зустрівся з головою УВАН проф. М. ВЕТУХОВИМ, з його заст. проф. Д. ГОРНЯТКЕВИЧЕМ, з проф. В. МІЯКОВСЬКИМ, з проф. І. ЗАМШЕЮ, з Вс. ГОЛУБНИЧИМ, з проф. Л. ЧИКАЛЕНКОМ, з Л. ДРАЖЕВСЬКОЮ.

Крім офіційної частини зустрічі, тут також відбулася цікава виміна думок з цілого ряду актуальних проблем.

У четвер, 11-го, був на засіданні Представництва ВО, де інформував про діяльність Президії УНРади в Європі та про тамтешнє становище.

12 грудня відбув пресову конференцію, уряджену й спонсоровану Українським Конгресовим Комітетом. Керували конференцією д-р Д. Галичин та ред. Володимир Душник. На цій конференції я дав відповіді на цілий ряд поставлених представниками американської преси питань. На думку людей, присутніх на тій конференції, вона пройшла добре, на високому рівні. Шкода лише, що в зв'язку із страйком і невиходом найбільших щоденників, кількість присутніх кореспондентів була менша, ніж сподівалися. Я особисто дуже вдячний УКК, а зокрема п. Д. Галичинові й ред. В. Душникові за організацію цієї конференції.

У суботу 13 грудня був на засіданні виконавчої Українського Конгресового Комітету, де виступив з короткою промовою у відповідь на привітання президента УКК д-ра Галичина, та відповів на низку поставлених питань, у тім числі й на питання пов'язані з працею УНРади.

У цю ж суботу мав приємність бути на хрестинах нової громадянки "американської України" — донечки панства ФЕДОРЕНКІВ, де дуже гарно провів час, за що дуже дякую батькам. Їхній доньці ОКСАНІ зичу багато-багато щастя!

У неділю 14 був на Службі Божій, а потім на панамі по світлій пам'яті А. ЛІВИЦЬКОМУ, колишньому Президентові УНР в екзилі, що відбулася в церкві св. Володимира.

Того ж дня був, як гість, на засіданні ГУ ОУРДП.

На четвер 18 грудня голова Українського Робітничого Союзу п. А. БАТЮК запросив у м. Скрентон. У Скрентоні відвідаю УРСююз та редакцію тижневика "Народня Воля".

20 грудня має бути моя доповідь у Нью-Йорку для широкого громадянства на тему "БАТЬКІВЩИНА і МИ". Та про це, як і про інші події, буде поінформовано потім.

Ось так. Як бачите, я не скучаю тут.

ВОЛ.: Справді, скучати Вам тут не доводиться, але ви-спатись, мабуть, також ніколи. Та канадська частина наших читачів дуже цікавиться, як довго Ви будете на нашому континенті взагалі і коли приїдете до нас, у Канаду?

БАГР.: Канаду я маю відвідати в січні або на почат-

ку лютого. Ще не устійнено точного плану моїх виступів, але буде устійнено найближчими днями. Загалом я збираюся бути в Америці й Канаді 3 місяці. Мета мого приїзду сюди: бути на з'їзді письменників, зустрітися з українським громадянством, що живе в цих країнах, зокрема зустрітися з моїми читачами, відбутися кілька публічних виступів політичного характеру та кілька літературних виступів в обох країнах.

ВОЛ.: А що б Ви могли сказати про з'їзд письменників у Нью-Йорку?

БАГР.: З'їзд письменників у Нью-Йорку відбувся дуже добре, на дуже високому рівні. Значення його велике, коли взяти до уваги, що ближчим часом має відбутися з'їзд письменників окупованої України. Значення цього вільного з'їзду — у його протиставленні з'їздові підневільних письменників в окупованій Батьківщині.

ВОЛ.: Коли ми вже зачепили літературні справи, то я хотів би знати, що Ви думаєте про сьогоднішню українську літературу в окупованій Україні, точніш: чи можливе тепер відродження, подібне до відродження 20-их років нашого століття? Як Ви розцінюєте реабілітаційний процес в Україні: чи це "добра воля" окупанта, його, сказати б, переродження, чи це пояснюється іншими причинами?

БАГР.: Процес відродження якраз іде. Це ніяк не заслуга більшовицького режиму, а вислід натиску української вітальної сили знизу, чому певною мірою сприяє ліберальніша політика більшовиків через зовнішні й внутрішні обставини. Але чи цей процес буде цілком подібний до відродження 20-их років — це трудно сказати, рівно ж як і про те, чим він закінчиться. Одне можна сказати з певністю: більшовикам він не до душі та що вони, мабуть, свого часу вживуть усіх заходів, щоб знову обезголовити український нарід в Україні.

Реабілітаційний процес в Україні — це процес помертвого присвоювання собі видатних діячів української літератури, науки, мистецтва, це процес свосерідного причісування мертвих під комуністичну московську гребінку. Себто — це експлуатація мертвих. Однак в цьому процесі не причісують, а значить і не реабілітують, тих, кого не можна причесати ніяким гребенем, як от, приміром, М. ХВИЛЬОВОГО, М. ВОЛОБУЙВА, В. ПІДМОГИЛЬНОГО та багато інших.

ВОЛ.: Дякую. Я думаю, що нашим читачам буде також цікаво знати, що думаєте Ви, як один з найвизначніших наших письменників, про сучасні завдання еміграційних письменників, митців, вчених?

БАГР.: Найперше — вони б мусіли активно працювати й давати хорошу продукцію, робити здорову конкуренцію вільної літератури з підневільною. Друге — вони б мусіли максимально промощувати шлях у світову літературу, стремлячи до того, щоб одного дня за виїняткову якусь працю здобути НОБЕЛІВСЬКУ ПРЕМІЮ. Це справа честі цілої української літератури, останнє особливо важливе тому, що через специфічне становище нашої літератури й письменників на батьківщині, здобути звідтіля таку почесність майже неможливо. А найголовніше — українські письменники на еміграції мусіли б робити все, щоб послаблювати ланцюги, якими скована наша література там, під окупантом.

ВОЛ.: Як Ви почуваете себе тепер фізично й морально?

БАГР.: Фізично я почуваюсь добре, принаймні оці всі дні, відколи я в Америці. Вірю, що так буде й далі. Морально дуже добре.

ВОЛ.: Це справді приємна відповідь! А коли так, то дозвольте запитати: над якими творами працюєте тепер?

БАГР.: Працюю я тепер над 2-им і 3-ім томами "Буйного вітру". Та особливо мене полонила праця над романом про повстання на панцирникові "Потьомкін". Другий і третій томи "Буйного вітру" в чернетці вже зроблені, треба тільки опрацювати їх, приготувати до друку. Книга ж про панцерник "Потьомкін" — річ нова. Що з того вийде, я ще не знаю. Моя ж мета така: повстання на "Потьомкін" вернути українській історії, бо через пасивність нашої літератури її від нашої історії відібрано.

ВОЛ.: Ваш роман "Тигролови" був тричі виданий англійською мовою (у Канаді, Англії і в США) і одержав найкращі оцінки чужої критики. Ви були першим нашим письменником, що здобув не тільки серце українського читача, а й серце читача англomовного. Чи думаєте ще щось видавати англійською мовою? Коли так, то що саме й коли та де, і чим українське грома-

РАДІСНОГО РІЗДВА ХРИСТОВОГО

ТА

БАГАТО ЩАСТЯ І УСПІХІВ

У НОВОМУ РОЦІ

ЧИТАЧАМ "НОВИХ ДНІВ" І ВСІМ УКРАЇНЦЯМ

бажає

Андрій Запаринюк

представник фірми

Joseph L. Seagram & Sons Limited

ТЕЛЕФОНИ:

Контора:
ЕМ 8-1101

Мешкання:
CR 8-1466

данство та наші установи й організації могли б Вам допомогти в цьому?

БАГР.: Я б хотів конче англійською мовою видати "Сад Гетсиманський". Також і французькою. До цього вживаються заходи. Англійською, мабуть, вдасться видати коштами якогось американського видавництва. Щодо французького видання — то важко. У Франції українську книгу так просто просунути дуже й дуже важко, бо важко там знайти справжніх прихильників української літератури і української справи. Тому — єдина можливість видати книгу у Франції, — це вкласти якісь кошти самому на початку. А потім воно вже піде власним ходом, якщо книга зверне на себе увагу. Біда тільки в тому, що тих коштів немає. Проте, якщо ця книга буде видана англійською мовою, тоді проблема коштів для французького видання відпаде, бо тоді може знайдеться видавець і у Франції. Може. Чи могло би мені допомогти чимсь українське громадянство, наші установи та організації? Очевидно. Але це тільки в тій випадку, якщо б я вирішив видати книгу, у французькому перекладі, тоді потрібні були б гроші. Тільки тут є одно "але" — наше громадянство так втомлене різними збірками, що ще й мені звертатися в такій справі — це було б занадто.

ВОЛ.: Поскільки Ви очолюєте УНРаду, то дозволяйте поставити ще пару політичних питань. Перше: які завдання УНРади сьогодні, як Ви оцінюєте внутрішньо-українське становище на еміграції та які на Вашу думку є надії на повне об'єднання еміграції навколо Державного Центру?

БАГР.: Обсяг завдань УНРади такий, що для з'ясування їх потрібно б більше місця. Тому я стисло скажу тільки про найголовніше. До найголовніших завдань УНРади належать: активізація української справи в зовнішньому світі, об'єднання українських політичних сил в ділянці нашого внутрішнього життя та координація їхньої дії назовні. Які вигляди на повне об'єднання еміграції навколо Державного Центру? Не втрачаємо надій. Національна рація й логіка говорять за потребу й за konieczність довершення цього об'єднання.

ВОЛ.: А чи не могли б Ви відповісти ще й на питання, чи має наш Державний Центр зв'язки з поневоленою Україною?

БАГР.: Моральні — так. Під цим оглядом значення Державного Центру дуже велике й позиції його в Ук-

раїні, серед нашого народу, дуже міцні. Доходять відомості, що про існування УНРади й ДЦ в цілому не тільки знають широкі маси в Україні, а й пов'язують з ним великі надії на своє розкріпачення й свободу та незалежність. Щодо організаційних зв'язків — це питання дуже складне для вияснення. А може воно й надоречне для вияснювання в пресі.

ВОЛ.: Дозвольте ще поставити одне питання Вам, як лідерові УРДП?

БАГР.: Прошу дуже!

ВОЛ.: Чи Українська Револьюційно-Демократична Партія має зв'язки з українським поневоленим народом (чи доходять в Україну її видання, заклики радіом тощо) і як Ви оцінюєте можливості революційної боротьби в Україні?

БАГР.: Щодо можливостей революційної боротьби в окупованій Україні зараз: очевидно, сьогодні можливості революційної боротьби в Україні великі. Лише як розуміти ту революційну боротьбу? Якщо розуміти її, як боротьбу збройну, повстанчу, то жадних можливостей для цього тепер не існує. Та й немає рації такої дії. А щодо прямих зв'язків партії, до якої я належу, то я дозволю собі це питання опустити. З причин зрозумілих.

ВОЛ.: Може ще маєте щось сказати читачам "Нових Днів", які є й Вашими читачами (не тільки тому, що вони, як люди культурні й освічені, читають Ваші книги, а ще й тому, що Ви один із співробітників обох наших журналів), і більшість яких Вас дуже шанує як визначного нашого письменника й політичного діяча?

БАГР.: Ще прошу переказати читачам "Нових Днів" мій щирий привіт і вислови моєї пошани й подяки за те, що вони підтримують такий гарний журнал, дають йому змогу розвиватися й діяти для загального добра. Прошу також передати подяку й за те, що вони читають і мої скромні твори та ще й підтримують мене матеріально і морально, створюючи умови, які письменникові конечні і без яких він не може жити й успішно працювати.

ВОЛ.: Сердечно дякую за Вашу терпеливість і за докладні відповіді. Також щиро дякую від себе і від наших читачів за гарну оцінку нашої незначної праці. Бажаємо Вам, Іване Павловичу, дальших успіхів у ділянці літератури та політики!

Перший з'їзд українських письменників на еміграції

ПЕРЕБІГ ПЕРШОГО З'ЇЗДУ ПИСЬМЕННИКІВ

6-7 грудня 1958 року в Нью-Йорку з ініціативи об'єднання письменників "Слово" відбувся з'їзд письменників, поетів, критиків та літературознавців. Разом з'їхалось 59 осіб, а майже стільки прислали заяви, що підтримують з'їзд і вступають в члени об'єднання "Слово". Таким чином з майже локальної організації, яка досі об'єднувала переважно письменників Нью-Йорку і Філадельфії, "Слово" перетворилось тепер у загально-українську спілку письменників, що діють поза межами України.

З'їзд відкрив голова "Слова" Григорій Костюк, який підкреслив, що дві дати спонукали скликати з'їзд саме цього року: тепер припадають двадцять п'ять роковини масового винищення письменників в Україні, і кінчається десять років від часу, як механічно перестав діяти МУР. За цей час підросли молоді кадри української літератури. Лі-

тературний процес на еміграції зумовлений двома моментами: катастрофальні події в часі становлення нашої нації та терор на рідних землях. "Це нас не може не хвилювати і про це ми не можемо мовчати", — сказав Г. Костюк.

У. Самчук у своїй промові зазначив, що МУР (Мистецький Український Рух), був майже всеобіймаючою літературною організацією. Занепад його спричинився розселенням письменників, особистими почуваннями, новими умовами життя. Але ми потребуємо тяглості, лінії, традиції. Література — це синтез, і об'єднання літераторів повинно також бути синтезом.

Після кількох привітів і перерви Б. Кравців зачитує доповідь про українську літературу в окупованій Україні, що становила основну доповідь на з'їзді.

Найдетальніше спинився Кравців на аналізі тих, кого реабілітовано в Україні. Перш за все —

затягнених письменників-комуністів, як Чумак, що загинув від кулі білих і якого було "незаслужено забуто", тобто викреслено із списку поетів з наказу Сталіна. До таких же належать і Микитенко, Ірчан, Іван Кулик, (що був консулом у Канаді, тепер перевидано його книжку "Записки консула").

Кравців відзначив і цікавий факт, що при реабілітації Івана Крушельницького в Антологію української поезії включено його твори, але фото вміщено його брата, Тараса, розстріляного разом з Іваном.

Ні про кого з них не сказано, чи вони були розстріляні, чи загинули на засланні, а згадується тільки "трагічна смерть" та "незаслужене забуття".

Інша група — так би мовити, помірковані комуністи як Епик, Гордій Коцюба, Досвітній. Туди ж зачислено і Євгена Фоміна, розстріляного німцями за співпрацю з українськими націоналістами, і виданого німцям саме більшовицькими підпільними агентами.

Окрема група, це так звані "поновлені в членах Спілки Українських Письменників", але тут ніколи не можна знати, чи "поновлений в членах" ще живе, чи його поновлюють після смерті. Факт лишається той, що коли ці "поновлені" ще живуть, як Зінаїда Тулуб чи В. Гжицький, то вони мусять докорінно переробити свої твори, і Гжицький, поруч з негативним типом росіянина мусів увести спеціальні розділи, у яких діє позитивний росіянин. Поновлено Антоненка-Давидовича, Мисика, Шкрумеляка.

Крім того, тепер допущено в українську літературу багатьох передцвелоцянських письменників, яких раніш не згадувалось, як Свидницький, Бордуляк, Чарнецький, Самійленко. Але щодо Олени Пчілки та Агатангела Кримського іде суперечка — чи включити їх у літературу, чи ні, а також іде суперечка і за Хвильового, Олеся, режисера Леся Курбаса.

Список не реабілітованих дуже великий, але всі вони бодай згадуються в другому томі "Історії Української Літератури", виданому в Києві. Серед них: Буревій, Влизько, Микола Вороний, Марко Вороний, Михайло Могиланський, Лада Могиланська, Г. Косинка, Л. Старицька-Черняхівська, Майк Йогансен, Аркадій Казка та інші.

Щодо реабілітації, то процес уже закінчується і нема підстав чекати ще якихось несподіванок.

Окреме місце займають не реабілітовані твори, як "Замість сонетів і октав" Тичини, чи "Чотири Шаблі" Яновського.

Поетів в окупованій Україні можна поділити на групи:

Найстарші: заслужені, лауреати, орденосносці, що стоять збоку, дивляться на молодь згори, часом хіба засуджуючи, як Бажан, спроби ревізіонізму. До них належать Тичина, Рильський, Бажан, Корнійчук...

Середні: Малишко, Дорошко, Первомайський — обережно, але підтримують вимоги молоді, яка протестує проти надмірної публіцистики в поезії.

Далі ідуть молодші, яких цікавить писати і про кохання, і про зорі.

Щодо прозаїків, то вони з охотою тікають в історію і пригодницький роман, тому партія мусіла

почати боротьбу "за сучасність в літературі". Читач, очевидно, також прагне чогось, що відводило б його від безнадійної більшовицької дійсності, бо найбільші тиражі — 30.000-50.000 — мають саме історичні та пригодницькі твори.

Але порівняно до так званих "всесоюзних" авторів, тобто до видань російською мовою, це дуже малі тиражі, бо "всесоюзні" видаються в сотнях тисяч.

Мовна ситуація в Україні надзвичайно важка. Хоч для пропаганди в газетах друкуються статті в обороні української мови, але згідно з тезами про шкільництво М. Хрущова, учні російських шкіл в Україні, які досі обов'язково мусіли вивчати українську мову, тепер від цього обов'язку звільнені.

Кравців зазначає, що існує й підпільна література, і зачитує вірш "Ідемо, ідемо", що нелегально дістався до Америки, і де описується, як повертаються за заслання бувші в'язні "з сухотами в легенях, з трахомою в очах".

Промова І.Багрянного була ствердженням думки про нерозривність літературного процесу в Україні і на еміграції. В Україні чується гін до самоствердження — і людини і нації. Партія ледве вправляєть ся скерувати цей гін у бажаному їй напрямі. Чому реабілітують? Хто це робить? Тисне Україна! Україна тисне на Москву. Вплив наш взаємний — підрадянські автори впливають на нас, ми — на них. "І це буде завжди! Хіба ми поснемо — тоді перестанемо впливати". Він висунув і проблему критики, творчої критики, бо злоба критики може вбити письменника, особливо нас, з нашими і так розбитими нервами.

А для себе "ми повинні розв'язати проблему позитивного героя", — каже Багрянний. Більшовики вже часом договорюються навіть до радянської "надлюдности", що була б прикладом іншим. Ми маємо місію — створити Україні позитивного героя. Люта реакція ворога показує, що ми даремно сюди йшли.

На цьому перший день нарад закінчився. Поскільки доповідь Кравцева була дуже ґрунтовна й цікава, ніхто не питав, чому не читав на цю тему І. Кошелівець, як го було оголошено в газетах. Але через ці зміни, на другий день з'їзду вже нікому було зробити доповіді про нашу тутешню літературу, бо саме на цю тему мав говорити Кравців. Отже, виступив з цією доповіддю Ю. Дивнич, який, своїм звичаєм, говорив уривчато, розкидано, категорично, — і про все, до китайських комун включно.

Після цього настала найцікавіша точка з'їзду: виступи письменників. Вони виходили кожен з своїми думками, проблемами, питаннями — на які вже не було часу відповісти чи обговорити їх. Але саме ця різноманітність думок та проблем є найкращим свідченням творчого здоров'я нашої літератури.

Так, Г. Журба висунула думку, що ми тепер переживаємо добу автобіографічних творів, коли кожний письменник спішить зафіксувати те, що він бачив і знає, бо воно може проминути безслідно. Письменник стоїть самотній, не маємо органу, який би об'єднував нас, нема журналу, а є журнальчики. Прагнення правди часом доходить до натуралізму, але це обмежує письменника і людину. Не маємо доброзичливої критики.

Б. Бойчук зазначає, що з'їзд проходить під

знаком політики. Чому не висуваяться питання філософські? Ми стоїмо перед духовою руїною — треба будувати духові світи. Кожен письменник повинен мати свій філософський світ. Письменникові не можна ставити вимог — він пише, як хоче і як може.

Л. Полтава зазначає, що з'їзд неповний, багатьох письменників нема. Підкреслює вагу дитячої літератури і закликає письменників працювати в цій галузі. В Україні дитячої української літератури нема: там дітей і русифікують і комунізують. Треба творити дітям казку.

Галан говорив про потребу консолідації сил. Він згадує "Нову Генерацію", членом якої він був. "Ми всі були дружні". Тепер потрібне товариське єднання, яке допоможе кожному розвивати свою творчість.

Далі знову говорив Багрянний, який протестував проти "погребного" тону, проти навмисного, наперед установленого песимізму. Головний стрижень літератури — оптимізм. Народу не можна вбити; коли народові відрізують голову — виростає нова. Безперспективність може бути властива іншим літературам, але не нам, бо ми маємо мету.

Мелешко відзначає трагедію українського письменника — відірваність від читача, почуття, що читача нема.

На цьому дискусія припинилась (на неї було приділено час від 12.30 до 2 години) — і члени "Слова" — старі й нові — пішли вибирати нову управу. Головою обрано знову Костюка, Самчук має діяти у Канаді, Багрянний — у Європі. Крім того в управу увійшли: Кравців, Гуменна, Керницький, О. Гарнавський, Дивнич і Богдан Бойчук.

Основною нотою з'їзду було змагання між загробними підживленнями песимістів, і здоровим, тверезим підходом до справи. Особливо багато на панахидний глас виводив Дивнич, а проти нього виходив Багрянний і твердив з властивою йому експансивністю, що всіх нудярів із безупинними сльозами треба послати "до ста чортів".

Літературний вечір, що відбувся в залі Українського Народного Дому в Нью-Йорку, показав велику різноманітність у творах, від досить поміркованого "модернізму" Еми Андіївської, до реалізму Самчука. Дивно вразили два виступи: Парфанович, яка все писала про людину і про квіти, а тепер раптом "завела" про "сталеві зуби" і "залізні очі", при чому, очевидно, хотіла читача налякати, але йому, як колись Толстому, зовсім не було страшно.

UNIVERSAL HEATING

ТОРОНТО
УСІ ВИДИ ОПАЛЕННЯ:

Повітряне,

Водяне,

Парове.

Помпи та ойл борнери

Ремонт різноманітних ogrівальних апаратів.

У разі потреби телефонуйте на телефони:

LE 4-8041

або

EM 6-4863

В тому самому дусі виступив і Микола Понеділок, скаржучись, що йому просто нема куди подітись: в Америці стіни тремтять від авт, а в Україні нема чобіт! Цікаві вірші були Зуєвського, з якого чомусь зробили символіста, і молодого Шанковського, який іде, здається, під впливом Бажана і Яновського, хоч з одного вірша ще важко судити.

Були на з'їзді і два трагікомічних моменти, коли, невідомо чому, в атмосферу з'їзду дехто хотів внести політичний момент. Але, на щастя, все це угамувалось досить швидко і просто, а з'їзд досяг своєї мети: згуртував у одній організації "рівних і різних" письменників, яким доля судила творити вільну українську літературу поза межами України.

Л. Коваленко

ПРО З'ІЗД ЩЕ Й З ІНШОГО БОКУ

Кілька слів про увагу громадянства до нашого з'їзду

Справді: з'їзд письменників був і ще є й досі у центрі уваги всього культурного громадянства. На жаль, було мало статей у пресі про з'їзд перед самим з'їздом. Та це не завадило тому, що майже всі наші політичні партії насторожились. Деякі з них (особливо ота "найреволюційніша" і "най-націоналістичніша") повели кампанію, щоб з'їзд не відбувся, або коли вже й відбудеться, то щоб у ньому взяло участь найменше число письменників.

Щоб не бути голословним, пригадаю, що в "Гомоні України" (Торонто) за яких два тижні перед з'їздом було вміщено нотатку про з'їзд, у якій запевнялось, що в ньому візьмуть участь лише письменники одного напрямку ("хвильовисти", "неокомуністи" і т. д.), а добре було б, мовляв, щоб він був загальноукраїнським з'їздом...

Це треба було розуміти, як директиву для початку кампанії. Така кампанія й почалась: відбувалися доповіді (у Торонті й Нью-Йорку та в інших містах), у яких вульгарно й брутально атаковано керівників "Слова" (Костюка, Дивнича, Шереха, Гуменну, а в Торонті не минули й Волинця ще!) за "націоналкомунізм", "хвильовизм" і т. д. Характерний деталь: атаковані за комунізм відбули більшовицьку каторгу і тільки випадково вижили, а атакуючі сиділи собі благополучно вдома, а то й були на курортах у Криму чи на Кавказі, щоб тепер, на еміграції, писати повісті з часів свого перебування на сталінських курортах... Автор цих рядків, наприклад, на курортах не був — його "курортами" були: Тюрпод (тюремний подотдел ГПУ у Липках), спецкорпус Лук'янівської тюрми в Києві, Біломорсько-Балтійський Канал, "Вилка" у Дніпропетровській тюрмі... Говорю про себе, щоб бути точним. Але **це саме** стосується й Багрянного, Дивнича, Костюка, Гірняка, не посилали на курорти в Ялту й Шереха та Гуменної...

Щоб унести заколот перед з'їздом, у тому ж "Гомоні України" було, — ні сіло, ні впало! — видруковано "спецзаяву" одної письменниці, яка в той час, як ми були по тюрмах та каналах, була в Криму. Ця письменниця, ніби на запити своїх читачів, вияснює, що нічого спільного з ським-таким з'їздом письменників у Нью-Йорку не має і брати участі в ньому не буде...

Заява, як бачимо, дуже вимовна і оприлюднена вона саме вчасно...

Несподіванкою (бодай для мене) був факт, що опозиційно поставилась до з'їзду письменників і група Миколи Лебеда, так звана "двійка". Факт, що І. Кошелівець (редактор "Української Літературної Газети", яка видається додатком до "Сучасної України") відмовився читати давно заповіджену доповідь про сучасну літературу в Україні. Деталів цієї справи я ще не знаю, але знаю напевно, що І. Кошелівець відмовився від доповіді перед самим з'їздом ніяк не через погану нью-йоркську погоду. Про це знали і всі учасники з'їзду.

Поскільки ж У. Самчук у своїй доповіді про актуальні проблеми сучасної літератури говорив тільки про традиції МУР-у, Б. Кравців мусів "на ходу" переключитись на доповідь, призначену І. Кошелівцеві, а Ю. Дивнич мусів теж "на гвалт" говорити про сучасну еміграційну літературу, — то всі доповіді на з'їзді були не підготовані, що виключало творчу дискусію. Про це говорили в дискусіях, зокрема Іван Багрянний, який висловився не лише про едність літератури на еміграції і в окупованій Україні, а ще й зазначив, що на з'їзді треба б обговорити цілий ряд проблем, зокрема проблему позитивного героя в літературі, але доповіді не дають для цього матеріалу...

Так партійна "політика" фактично зірвала доповіді на з'їзді і позбавила письменників можливості обговорювати найважливіші проблеми літератури. І про це громадянство, бодай читачі нашого журналу, знати мусять.

Та були й промахи самих письменників. От, для прикладу, У. Самчук у своїй доповіді весь час не міг відірватись від МУР-у. Я не хочу зневажати МУР, як майже всеобіймаючу письменницьку організацію на еміграції, яка в свій час не могла не мати значення для нашої літератури, але коли вже доповідати на з'їзді письменників про традиції, то можна в нашій літературі знайти чимало цікавіших і потрібніших традицій, ніж традиції МУР-у, в існуванні яких не можна не сумніватись...

Мене дуже тішить, що наші партії так уважно ставляться до письменників, що вони уважно стежать за ними, відчувують їх вагу в суспільстві, хочуть через них оволодіти душами еміграції. Але мені сумно, що вони, партії, настільки заковані, що не можуть зрозуміти, яка різниця між 1948 і 1958 роком, і яка різниця між Мюнхеном, для прикладу, і Нью-Йорком. Просто соромно за них стає!

Багато поважних гостей на з'їзді

Та не всі партії однакові. Були там і інші наші партії. Та ті інші цікавились не підкоренням письменника своїй владі, а думали лиш про те, як би то з'їзд удався, як би то сталось так, щоб він був масовіший, щоб він відкрив нову сторінку в історії еміграційної літератури, якщо не історії нашої літератури взагалі. До цих партій належали партії, які творять УНР-у: були на з'їзді представники УНДС, соціалістів, провідники УРДП в США тощо.

Були й представники наукових установ УВАН (проф. Ветухов) та НТШ (Б. Кравців), були керівники Державного Центру та УНР-у (президент С. Витвицький та голова УНР-у І. Багрянний),

був і голова УККА (Д. Галичнин), та голова ЗУДАК-у (В. Галан). Усі вони вітали з'їзд від організацій та установ, які вони очолюють.

Була на з'їзді і сильна група УГВР на чолі з М. Лебедем (Ортинський, Шанковський, Прокоп, Стахів тощо). Були звичайно й "революційні націоналісти", але сиділи тихо, не осмілюючись починати "акцію", бо на успіх розраховувати не могли. А що щось було заплановано, то було ясно ще від суботи. Одна з "революційних" діячок мала квіти і весь час тримала їх у папері під своїм стільцем. Як тільки сталась така собі "перестрілочка" між Ю. Дивничем і одною з учасниць з'їзду, то та пані зірвалась з місця і відразу підскочила з квітами до тієї "ніби-опозиціонерки". Та обурено відкинула квіти і тут трохи чи не почалась "революційна акція", але за пару хвилин все це було ліквідоване і "революціонери" "посрамльонніє і поражонніє" відступили і зникли із залі... Ніхто, звичайно, за ними не шкодував.

Ще трошки про літературний вечір

Л. Коваленко пише про літературний вечір і я не буду повторюватись, хоч далеко не у всьому згоден з нею. Я хочу лиш відзначити, що вечір був дуже пам'ятний для мене своєю формою.

Перш завсе у вечорі взяли участь понад два десятки письменників від найповажніших і від найзаслуженіших у нашій літературі (Багрянний, Самчук) до наймолодших ("модерністи" та Раїса Шумська), які тільки но входять у літературу. І це було дуже добре.

Керував вечором Ю. Дивнич. Керував дуже добре. Головне, що він, Дивнич, уникнув отієї докторсько - магістерсько - маслосоюзно - директорсько-нудно-солодкої лімонадності: він нікому не дякував, нікого не величав. За понад десять літ життя на американському континенті я оце вперше був на вечорі, яким керували культурно. Це мені була найбільша приємність! Правда, Дивнич був раз спіткнувся через емігрантський міщанський поріг, коли представляв С. Парфанович: "Зараз виступить пані доктор Софія Парфанович", сказав він. Вийшла пані доктор Софія Парфанович на естраду і щось шепоче Дивничеві. Юрій Андріанович посміхнувся і поправився: "Вибачте, виступить Софія Парфанович..." В кінці вечора Дивнич подякував лиш усім читачам, які прийшли на зустріч з авторами.

Багатьом нашим громадським діячам треба було побути на цьому вечорі і повчитись!

Зал був переповнений, публіка вдоволена. Вечір був дуже культурний і вдалий. Найбільший успіх на вечорі мав... покійний Олександр Довженко, уривок із "Зачарованої Десни" якого винятково добре прочитав Йосип Гірняк.

Трошки про концерт і вечерю

У неділю на закінчення зїзду в залі Українського Інституту Америки відбувся концерт. У концерті взяли участь: Ганна Ширей, яка співала сама і в дуєті з Л. Рейнаровичем, І. Орловська, яка виконала кілька творів М. Фоменка під акомпаньямент автора, Л. Рейнарович, Л. Полтава, та Й. Гірняк, що з небуденним успіхом прочитав дві гуморески О. Вишні, присвячені письменникам.

На домагання публіки поза програмою виступив п'яніст В. Кіпа, який виконав чотири власних мініатюри на українські теми і два етюд Шопена. Публіка його вітала оваційно.

На закінчення відбулася вечерея. Їли й пили як хто хотів: хто стоячи, а хто сидячи, хто сяючий, а хто зажурений. Я, наприклад, був з винятково болящою головою, то не все і не всіх бачив. Багато чого відчувати не міг, то про окремих людей нічого не напишу. А писати було б про що, бо людей було багато і люди здебільша цікаві й оригінальні. Розійшлись усі аж по першій ночі...

Чого в мене боліла голова... І душа також!

Одержавши запрошення на з'їзд, я повідомив управу "Слова", що маю намір приїхати. В кінці листа додав ще й таке: "Хотів би піддати Вам думку запросити на з'їзд поета й критика Вадима Сварога, якщо Ви досі ще того не зробили. Людина він така, що на з'їзді йому варто б бути. В об'єднанні письменників також. Та не, врешті, Ваша справа -- я тільки піддаю свою думку, яка, звичайно, не може зобов'язувати нікого. На всяк випадок подаю його адресу..."

Був певен, що В. Сварог запрошення одержав. Не бачучи його на з'їзді, вирішив, що він не міг приїхати. Аж у неділю увечері довідався, що його не запросили. Була довга суперечка, ніби, і дехто, — кому писання Сварога не подобається і хто його, очевидно, дуже боїться, — у тих суперечках переміг. Коли я офіційно запитав голову "Слова" Г. Костюка, чи правда, що не запросили Сварога, то почув відповідь:

— На жаль, так. Я цілком згоден з вами, що він мусів бути на з'їзді, але що я міг зробити? Мене переголосували...

От я й захворів. Спочатку заболіла душа, потім голова і пропав вечір. Це для мене був справжній удар: на нашому з'їзді, наші хороші люди, які денно йночно присягають у толеранції, домагаються волі думки й волі слова, для себе, врешті, які самі ту волю слова здобули аж в Америці, так оці благодійні люди іншу людину, яка в справах літератури не поділяє їх поглядів, грубою фізичною перевагою (кількістю голосів!) усувають із з'їзду...

А Сварог же — великий чи малий, але єдиний сьогодні діючий критик на еміграції.

Ну, хіба від цього не захворієш? Хіба не треба бути янголом, щоб ще хоч трошки вірити в людську совість і ...гідність?

Дякувати Богові, що я зробив навпаки...

Як і кожна людина, я маю свої смаки, власні погляди в ділянці політики, а тим більше в літературі. Я своїх поглядів ніколи не зрікаюсь, але й ніколи їх не ховаю. Та ніколи нікому їх і не накидаю. Найбільшою мені приємністю є дати комусь змогу висловити в "Нових Днях" погляди, яких я не поділяю. Признатися щиро, то більше половини матеріалів, друкованих у нашому журналі, мені не подобаються.

Я дуже безнадійно дивлюсь на так звану "модерну" поезію. Я вважаю її реакційною, ніяк не модерною, а навпаки — застарілою, назадницькою.

Я цілком згоден з думкою І. Багряного, яку він висловив на з'їзді: "Модерна поезія та, яка швидче

знаходить шлях до людської душі". Але я вмер би від сорому, якби додумався, що треба на наших "модерністів" робити якісь утиски, позбавляти їх волі творчості, не давати їм змоги видрукувати свої твори. Якби справді так, то чи варто було міняти можливість одержати орден Леніна (то вже не так і важко, якщо дуже того захочеш!) на сталінську тюрюгу? Та й чи варто було б поневірятись на еміграції, давати приємність маленьким людяточкам топтатись по твоїй душі і людській гідності, що в нас майже щоденно трапляється? Можна було собі "благоустроювати" і під більшовиками!

Тож сидячи на літературному вечорі поруч з Людмилою та Олегом Зуєвськими, я кажу:

— Пані Людмиле, покажіть мені, врешті, хоч одну нашу "модерністку" чи "модерніста"!

— Отам у куті стоїть цілий гурт — ото вони й є.

І я, не довго думаючи, залишаю свою симпатичну сусідку і мчу у другий кут залі:

— Добридень! Здається, ви всі "модерністи". Хочу познайомитись: моє прізвище Волиняк, редактор "Нових Днів"...

Одна з "модерністок":

— А що то таке "Нові Дні"?

— Це таке собі канадське не модерне журналеняточко... — кажу я. Та мене перебиває один з модерністів, пояснюючи:

— "Нові Дні" — журнал, у якому Сварог нас завжди лає.

— О, о! Знаю, знаю! Я маю десь у хаті одне число з Свароговою статтею... А між іншим, я написала Сварогові листа і одержала від нього дуже гарну відповідь.

— Поганой відповіді ви від нього, звичайно, одержати не могли, бо...

...Але не переказуватиму дальшої розмови, скажу тільки, що я цілком щиро й поважно, запросив усіх "модерністок" і "модерністів" до співпраці в "Нових Днях". І всі вони мені ту співпрацю обіцяли.

Це було в суботу о 10-й вечора. У неділю ж о 10-й вечора я довідався, що дехто з тих модерністів і їх духові опікуни "переголосували", щоб В. Сварог не мав права бути на з'їзді. Тоді в мене заболіла душа, а потім голова. І єдиною втіхою мені в той нещасливий вечір було те, що я міг з полегкістю сказати: "Дякувати Богові, що я зробив навпаки!"

І це "навпаки" лишається в силі й сьогодні: Найсимпатичніші і наймиліші в світі "модерністки" і "модерністи"! Сторінки "Нових Днів" для вас завжди відкриті, хоч я вашою поезією ніколи не захоплювався. Ви маєте право на волю думки і слова, на волю творчості. І на волю помилятись. Чекаю на виконання вашої обіцянки. І не гнівайтесь, що я слово "модерніст" беру в лапки — я не хочу цим вас зневажати. Я тільки певен, що цей епітет вам додали помилково. А якщо б нам довелося колись "воюватись", то будемо битись не фізично (переголосовувати один одного), а дужатимемось розумом і життєвою правдою — то найкраща і найчесніша зброя.

Підсумки? З'їзд був, як на наші умови, дуже добрий і цікавий. Значення його велике. З'їзд ухвалив вислати звернення до братів-письменників в

окупованій Україні. Написати те звернення доручено І. Багрянному, Б. Кравцеву та У. Самчукові.

З'їзд проходить — від першого й до останнього слова! — під знаком єдності письменників із своїм поневоленим народом. На щастя, хоч письменники уміють відокремити наш народ від російської більшовицької окупаційної влади. І в цьому — найбільша діюча сила еміграції. Якби ті партії, які замість наміру поневолити письменників, вислали свій актив на з'їзд, щоб допомогти письменникам і повчитись від них, то вони справді мали б чого повчитись.

Вірю, що на наступному з'їзді так і станеться.

П. Волиняк

ІЗ ЗАЛІ З'ЇЗДУ

ЗВ'ЯЗКИ З ЧУЖИМИ ЛІТЕРАТУРАМИ

Промова, виголошена на з'їзді

Останнє спеціальне видання "Літературного Додатку" лондонського "Таймсу" було присвячене проблемі книжки у нашому змінному світі, чи точніше питанню, яке майбутнє книжки. Проблема ця, хоч заторкує цілі суспільства і народи, найбільше турбує самих письменників. Письменники в Англії, та й не лише в Англії живуть у страху, що вони втрачають постійно свою аудиторію. Є такі песимістичні погляди, що людина перестане взагалі комунікуватись з іншою людиною за допомогою писаного слова, а саме читання стане такою спеціалізованою дією, як тепер, наприклад, спів, що вимагатиме такої ж підготовки і вправи. Так духовий зв'язок людини з людиною, який завдячуємо книжці, мав би зникнути. Ще більша загроза для поезії, хоч поети-мрійники самі мало турбуються нею. Вже тепер читання поезії стало вузько професійним. Хоч усі журнали далі прикрашують свої сторінки поезіями, то справді вони мають дуже мало читачів. Поезії читають лише (??? Ред.) інші поети, далі рідня авторів і критики, чи учителі літератури. Знову ж є тривожні голоси, що поезія завсім зникне і залишиться лише музейним експонатом.

Ще в 1927 році англійський письменник Е. М. Фостер сказав, що романи втратять своїх читачів, а їхнє місце займе кіно. Але не зважаючи на авторитет Фостера сама дійсність не ствердила його передбачення. Вже в наступному році (у 1928) в Англії вийшло друком 3.503 романи, а в останньому 1957 році нових романів в Англії вийшло 3.737. То може й загроза для книжки, якій присвятила увагу найповажніша літературна газета в Англії, не існує? Один із найвідповідальніших сучасних англійських літераторів — поет, письменник, перекладач і критик Роберт Грейвс у тому ж числі "Літературного Додатку" каже, що ці песимістичні думки англійських письменників про майбутнє книжки спричинені свідомістю, що від тридцятих років кожна нова книжка в більшості залишається на складі у видавця і нема від цього рятунку. Та Грейвс людина реальна і він сразу ставить питання: чи кожна книжка варта читання, чи варта читання одна із сотні виданих книжок? Та й чи можливо людині прочитати все, що друкується? В Англії річно виходить друком коло двадцяти тисяч назов. Якже ж людина може подолати цю книжкову на-

валу? Самої літературної прози, як я згадав, у 1957 році надруковано (лише нових книжок) 3.737 назов. Тож — якби і був книголюб, який бажав би все це прочитати, тоді не мав би для цього реальної можливості, бо на один день припало б йому прочитати більше десяти книг. А книг поезії вийшло далеко більше.

Та Грейвс не ставить пропозиції, щоб зменшити число видань. Та у вільному світі це й неможливо зробити. Це мусіла б зробити урядом контрольована корпорація, для якої в західній демократії нема місця.

Грейвс — це один з найвизначніших авторів Англії, а він признається, що може розраховувати лише на кожний третій примірник своєї книжки в Англії. Він має численні переклади на чужі мови, але заявляє, що найбільший прибуток одержує з Югославії та Мадярщини. Ці країни завбогі, щоб перекладати і видавати багато, але тому перекладений твір видають великими тиражами і тому можуть бути щедріші до авторів.

Грейвс, хоч бачить ситуацію на книжковому ринку реально, не песиміст. Він стає в обороні читача: Як можна вимагати від читача, щоб читав книжку, якої самий автор не хоче вдруге прочитати, не хоче переписати самого тексту? Якщо сам автор не має любови для свого твору, тоді краще хай він вибере іншу професію. Живемо в часі більше критичному, як творчому. Всесвітня едудкація, соціальне забезпечення, масова продукція, індустріалізація сільського господарства — піднесли вимоги теж до літератури. Письменник мусить стояти на висоті, якщо хоче мати читача. Та все було й буде так, що є люди, чи радше молодь, яких не наклонили читати книги приписами закону, і є такі, які шукають у книжці цього інтимного зв'язку з другою творчою людиною, зв'язку, якого не може передати ні радіо, ні кіно, ні телебачення, лише особиста зустріч із книжкою.

Це проблеми письменників Англії, яка має велику літературу і велику літературну традицію, яка має книжковий ринок далеко ширший, ніж визначений кордонами самої держави. Як же ж тоді песимістично виглядають ці проблеми в суспільстві українських письменників на еміграції, які не лише не мають відповідних можливостей для творчості, не мають видавців, не мають преси, яка визначувала б вартість книжок і реклямувала б їх для читача, але не мають, чи мають дуже малу обмежену аудиторію?

Недавно на доповіді редактора Івана Кошелівця запитував один із високоінтелігентних слухачів: "Виясніть мені, чому письменники в Україні, пригнані таким терором ідеологічної тиранії, все таки пишуть." Я не мав відваги сказати йому замість доповідача, що роблять це, може, і задля заробітку, бо письменницька праця у СРСР оплачується, навіть добре оплачується, порівняно з іншими професіями. Але чому тоді пишуть письменники на еміграції, посвячуючи свій час, видаючи власні зароблені гроші на оплату видань і не маючи навіть потенційної аудиторії, яка могла б їхні твори зужити?

Значить є глибша причина творчого життя наших письменників на еміграції, глибша, ніж ба-

жання заробітку, і глибша, ніж бажання виявити себе в літературі. Це відповідальність за життя і розвій української літератури, української культури, бачучи тривалий розгром цієї української літератури і культури окупантською владою в Україні. Цей високий ідеалізм українських письменників на еміграції — це головна сила цих письменників, сила внутрішня, яка дає їм силу творити, і сила зовнішня, яка хоч насправді дає їм малі реальні зв'язки, то стимулює широкі потенційні зв'язки.

Проблема зв'язків надзвичайно актуальна в Україні, цією проблемою турбуються відповідальніші і відважніші літератори. Правда, українські письменники не зацікавлені цією проблемою в тому значенні, як, наприклад, англійські письменники. Якщо мова про зв'язки з аудиторією, то цю аудиторію дає українським письменникам в Україні урядом контрольована система. Можна ще говорити про урядове обмеження видань українською мовою в користь посилення урядової русифікації, але не в тому тут проблема. Еміграційний письменник може рахувати на збут одної, чи двох тисяч примірників своєї книги і на цьому кінець. Письменник в Україні все ще рахує тираж в десятках тисяч примірників, і разом з тим пропорційний відсоток заробітку. Та проблема відважних і відповідальних літераторів в Україні у зв'язках із широким світом, із світовою літературою і знову ж в ідеальному аспекті, не з думкою про "щедрість", як у Грейвса у відношенні до ринку збуту в Югославії чи Мадярищині, але з думкою про місце української літератури серед літератур нашої землі.

Кілька місяців тому в київській "Літературній Газеті" критик Ол. Полторацький в рамках обговорення проблем перед з'їздом письменників написав статтю "Зміцнити зв'язки з літературами світу". Полторацький починає свою статтю майже анекдотично, бо оповідає, як письменники одної із західних країн, перебуваючи в Україні, радили письменникам України перекладати й видавати класиків літератури їхньої країни. Письменникам-гостям вияснили в Києві, що класики їхньої літератури друкуються в Україні більшими тиражами, ніж у їхній власній країні. Але теж поставили питання: А скільки ж то книг класиків української літератури переклали й видали вони у своїй країні?

І тоді західні письменники мусіли признатись до повної ігнорації української літератури. Хоч і у формі анекдоти, але це сказано міцно і відважно. Правда, Полторацький зразу запобігає заявити, що українська література наладнала зв'язки з такими літературами, як чеська, словацька, болгарська, мадярська, він трафаретно висловлюється, що "ми (українці) приступили разом з російською літературою до освоєння скарбів літератур народів сходо: китайської, корейської, індуської". Та поруч з цим він все ж таки відважується одверто сказати, що "В більшості країн світу становище з пропагандою української класичної і сучасної літератури дуже незадовільне. Наша література — одна з найвизначніших і старших літератур світу. Вона по праву може займати і — безперечно — займе в майбутньому належне місце на полицях кожної бібліотеки світу".

Цей майже неймовірний оптимізм Полторацько-

го висказаний не для самого ефекту. Полторацький цілком свідомий, з якою неухагою ставляться інші народи до літератури нашої країни. Він з автентичних переживань під час багатьох зустрічей подає, що французькі письменники ледве знають ім'я Шевченка, зовсім не усвідомлені про творчість і особу нашого Кобзаря бодай у загальному. Полторацький наводить факт, як німецькі письменники, які відвідували Україну, навіть не знали імені Івана Франка, якого личило б їм знати вже хоч би з тих численних перекладів, які зробив Франко з німецької літератури. Полторацький признає, що для справи популяризації української літератури потрібно довгого і складного процесу. Та ж українська література, — пригадує Полторацький, — українське слово ще перед півстоліттям заборонялось російським царом. А головна річ — це брак перекладів, зорганізованого перекладництва. Полторацький подає, що лише в Чехословаччині, Болгарії, Польщі та в Канаді є відповідне число перекладачів, які знають українську мову. В інших країнах української мови не знають, — якщо б і хотіли щось перекласти з української мови, — тоді роблять це за посередництвом російської мови, значить перекладають з російської мови, як це зробив французький письменник Люї Арагон із романом Яновського.

Полторацький пішов далі і зважився критикувати відповідальні чинники, які відповідають за популяризацію української літератури. В Україні існує Українське Товариство Культурного Зв'язку із Закордоном. Це Товариство виготовило дві антології — теж за штампом — в українському оригіналі і в російському пдрядкованому перекладі, та й розіслало їх до різних країн Товариствам культурних зв'язків із СРСР. І це все, що зробило Товариство для культурних зв'язків з закордоном. У Спілці Письменників України існує Комісія іноземної літератури, але вона, як пише Полторацький, працює по-кустарному. Нема в неї статуту, нема ніякого плану. Ця Комісія вислала деякі списки українських творів письменникам інших країн із рекомендацією для перекладу і видання. Це все, що зробила ця комісія.

Найбільше завдання цієї комісії — це прийоми письменників із закордону, та й це робить ця Комісія у тіні всемогутньої Спілки Письменників СРСР, значить у тіні "старшого брата". Так само по-кустарному виглядає справа виїзду українських письменників за кордон. Звичайно їде делегація письменників СРСР, у якій кільканадцять письменників, а для декорації один український, якому вільно представляти себе радянським письменником. Чи ж може цей один письменник з України в переважаючому гурті російських письменників нав'язати контакти для української літератури?

Полторацький намагається дати деяку розв'язку питання зв'язків української літератури з закордоном. Він схвалює видання журналу "Всесвіт", який починає виходити. Він радить видавати спеціальний журнал "Радянська Україна" для ознайомлення закордону з життям України, в тому теж і літературним життям. Він вимагає, щоб Комісія іноземної літератури у Спілці Письменників України поставила організовано і науково справу культурного обміну з літературами інших народів.

І тут уся помилка Полторацького і нам видається, що він свідомий цієї помилки. Україна не вийшла на міжнародню арену, хоч вона й має місце в Об'єднаних Націях, але це місце лише номінальне, бо воно не утверджене дипломатично-консульськими зв'язками. Україна не вийшла на міжнародню арену, бо вона не є самостійною, а лише самостійна держава може грати ролю в міжнародньому житті. Україна є лише політичною картою в руках московського режиму. Тому теж і література нашого народу не може вийти на міжнародню культурну арену. Полторацький міг написати у своїй статті, що ще сорок років тому українську літературу забороняла царська Росія. Але він не міг сказати, що більшовицька Росія стримує тепер і популяризацію української літератури у світі, і самий розвій нашої літератури в Україні. Бо що ж допоможе журнал "Всесвіт", коли це буде, як побоюється самий Полторацький, лише копія в українській мові російської "Иностранной Литератури", що допоможе журнал "Україна", коли це буде лише пропаганда так званих "соціалістичних досягнень" під проводом і за допомогою "старшого брата", без якого Україна не спроможна нічого зробити, нащо здадуться науково організовані пляни культурного обміну з іноземними літературами, коли комісія з іноземної літератури і сама Спілка Письменників України не мають змоги самостійно діяти? Нащо здалась пропаганда за вільні виїзди українських письменників за кордон для зв'язків із літературами світу, якщо і так на такі виїзди не буде дозволу з Москви?

Та вглибившись у як-не-як відважні думки Полторацького, усвідомлюємо, що багато прогалин, за які турбується цей критик, могла б виповнити еміграція. Адже літературні й культурні діячі емігрували з України з думкою, щоб виконувати те, чого не дозволяє окупант в Україні. На еміграції живе поважне число українських письменників і літературних діячів. Кожний із них знає бодай одну чужу мову, кожный із них живе в одному із чужих середовищ і тому кожный із них міг би спричинитись до наладнання зв'язків української літератури з літературами інших народів. На похвалу еміграції треба сказати, що велика кількість наших еміграційних письменників працює в ділянці перекладів. Безперечно в ділянці перекладництва еміграція має більші досягнення, ніж наша країна у себе дома. (Тут можна навести цілий список наших письменників, які зробили переклади цілих томів, чи теж окремих творів — однаково прози й поезії, але, — щоб не скривдити когось пропуском, — я краще не згадуватиму імен). Ще більше: еміграційні письменники

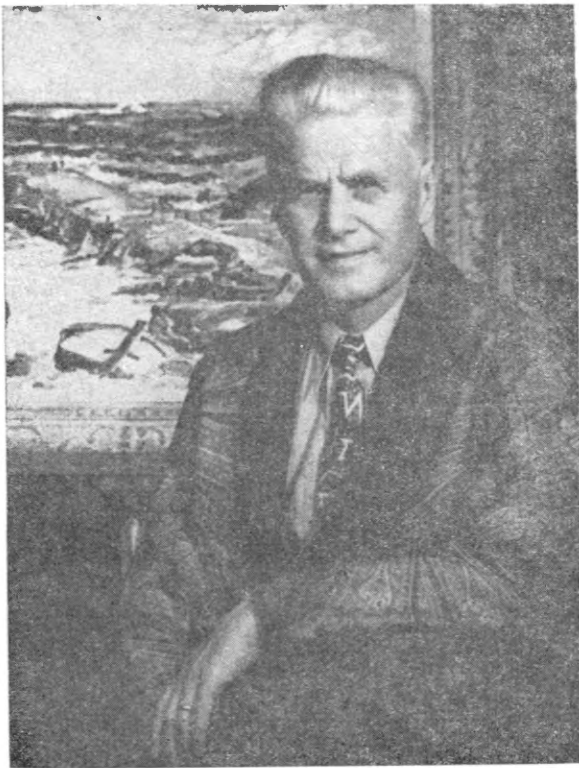
І ось саме в ділянці перекладу могли б себе повністю віднайти письменники на еміграції. Тут віднайшли б вони не лише повний зв'язок із великими літературами світу, але віднайшли б теж посередньо зв'язок із літературним життям у нашій рідній країні, де така важлива проблема зв'язків із світовою літературою, і де нема об'єктивних можливостей цю проблему розв'язати. Мені видається, що саме в нас на еміграції повинна постати секція перекладів, повинна діяти комісія для зв'язків із літературами різних народів, повинні існувати товариства культурних зв'язків із народом-господарем у всіх країнах поселення української еміграції. Діяльність еміграційних літературних діячів у тій ділянці принесла б, може, більші користі українській літературі й українській культурі, ніж оригінальна творчість наших письменників на еміграції, та й між іншим, вона цієї оригінальної творчості не виключає, а навпаки може її стимулювати й підносити. На мою думку таке тіло, яке координувало б справи зв'язків української літератури з літературами інших народів, яке плянувало б працю в секторі перекладництва, повинен покликати до життя наш з'їзд і так відгукнутись позитивним відрухом на турботи й проблеми українських письменників в Україні, так знаходити спільну мову — не безпосередню, але спільну мову щодо історичних літературних і культурних завдань нашого народу.

Остап Тарнавський

Не дайте, врешті, журналу сусідові — хай передплатить сам.

О. ГРИЩЕНКО В НЬЮ-ЙОРКУ

В днях 16-30 листопада відбулася в Нью-Йорку, в залах Українського Інституту Америки, виставка творів мистця Олекси Грищенка. Виставка, влаштована Об'єднанням Мистців-Українців в Америці збігалася з 75-літтям мистця і стала ювілейною. Пройшла вона з повним успіхом: ще за три дні до кінця виставки розійшлися всі 800 каталогів і **всі твори були розкуплені**. На неї живо і безпосередньо реагував глядач, захоплений повним життя і кслюристичною свіжості малярством, у якому відбивалася сильна й бурхлива вдача українського мистця. Одночасно з виставкою появилася й кига споминів нашого мистця про його молоді роки на Чернігівщині п. н. "Україна моїх блакитних днів" (в-во "Дніпрова Хвиля" в Мюнхені). Критики ставлять цю книжку побіч "Зачарованої Десни" Ол. Довженка. Ще давніше ця книжка появилася в Парижі французькою мовою і була прихильно прийнята французькою критикою.

О. Грищенко.

Подаємо тут характеристику Грищенкового малярства, що її написав нині вже покійний Поль Фіренс, шеф-консерватор Королівських музеїв у Брюсселі в Бельгії. Вона була поміщена в монографії Грищенка, виданій французькою й англійською мовами в Парижі, в 1948 р., звідки спеціально для "Нових Днів" переклав її С. Гординський.

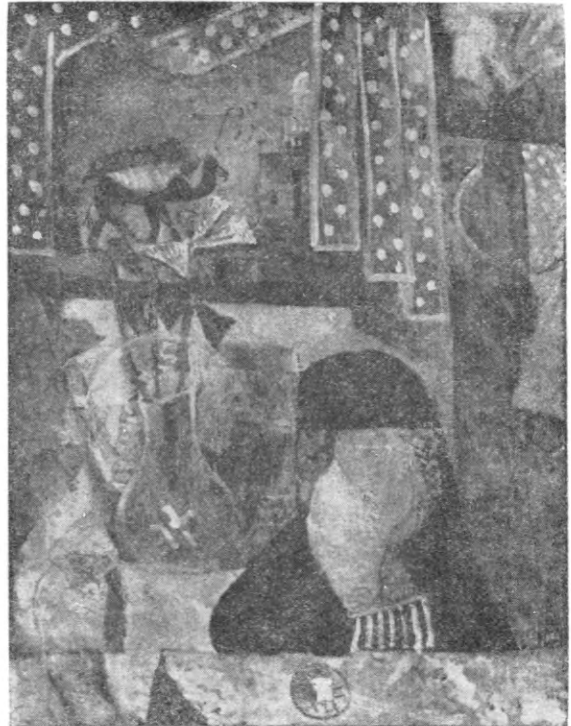
ОЛЕКСА ГРИЩЕНКО

Поль Фіренс

Треба чути Грищенка, як він говорить про малярство, як він категорично висловлюється про те, що ним є, а що не є. Тільки тоді можна цілком зро-

Н О В І Д Н І, СІЧЕНЬ, 1959

зуміти, як дуже мистець може бути залюблений у гарній фарбі, гарному ремеслі. Найбільша похвала, що її цей ентузіяст може дати якомусь образіві — і що ми її дамо і його творам — це прості слова: "Оце мені малярство!".

О. Грищенко. Турк в чадрі. Царгород, 1920 р. (Малюнок з кубістичного періоду).

Але сказати тільки це, буде ще не все.

На початку є інстинкт, темперамент, яких ніщо не заступить. Було б дуже неповною і фальшивою думкою уважати, що талант Грищенка є тільки високообдарований, що він найбільш розмашний кольорист і що він малює так "як птиця співає", без великої надуми.

Тут є не тільки малярство, але й культура.

З українського і козацького роду, Олекса Грищенко, без сумніву, має у своїй крові пристрасть до пригод, але теж і смак до знання. Він пройшов строгі університетські студії в Києві, Петербурзі і Москві. Підчас революції він став професором Мистецьких майстерень у Москві і членом Музейної комісії.*) Але його поклик до малярства казав йому покинути все. Одного гарного ранку, в 1919 р. постановивши покинути все, він замкнув свою робітню і написав на дверях крейдою "Зброї тут нема — прошу пошанувати" і поїхав, одягнутий тільки в дощовик. Через Севастопіль він добився, врешті, до Царгороду.

"Два роки в Царгороді" — такий заголовок твору, виданого в 1930 році, в якому Грищенко розповідає про побут у цьому місті, яке не заощадило йому нічого, ні терпіння, ні радості, ні оп'яніння красою.

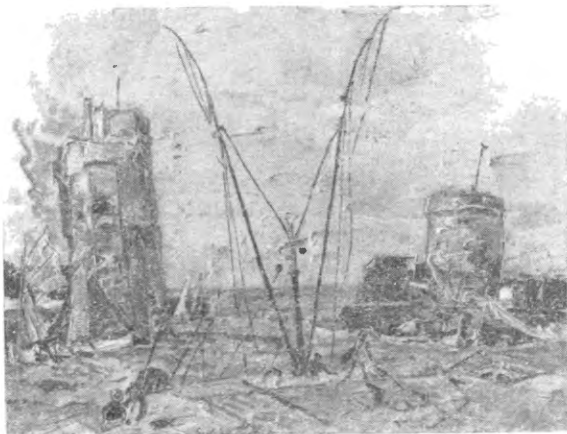
*) Під наглядом Грищенка зреставровано славетню ікону Вишгородської Богоматері, яка в росіян відома як "Володимирська".

Це були два роки нужди і впертої праці, які і зробили з Грищенка мистця і людину, яку ми подивляємо.

Після Царгороду прийшов Париж.

Французьке мистецтво, архитвори якого він знав з московських колекцій Щукіна і Морозова, були для нього непереможною притягальною силою, одночасно з візантійськими іконами.

Париж — це свобода. Успіх прийшов негайно. Два “чародії” модерного малярства, Зборовський і Поль Гійом, зацікавилися молодим українцем, влаштували першу виставку його творів і продали сімнадцять його творів славетному американському

О. Грищенко. Вітрильники біля Рошел'. Олія. колекціонерів Барнесові.***) Грищенко швидко зайняв видне місце в тому, що зветься “Паризька школа”.

Але, замість учащати на кав'ярняні тераси Мон-парнасу, і займатися естетикою чи якоюсь системою,

Грищенко шукав оновлення і поширення своєї малярської візії в подорожі, в зміні клімату і світла.

Він об'їхав усю Європу, відвідав Крит, Португалію, Корсику, Бельгію, Бретанію, Англію, Іспанію, Балеарські острови, Швецію. З кожної з таких виїзів він привозив ширі, величні твори, що є малярством у повному розумінні цього слова, а водночас і справжньою поезією.

Він осів на півдні Франції, в Кань, де жив Ренуар. До своїх ліричних краєвидів, усе сильніше будованих, він додав мертві природи з морськими раковинами і гранатами, повні вібруючого кольору і витонченого відчуття.

Це відчуття — висловлене незвичайно оригінальними способами — було вже цінністю його акварелі з Царгороду. Воно збагатилося і витоншало. Воно відчутне скрізь у його вібруючих мазках, у потужних гармоніях його найновіших творів. Вже відмічено, що деякі з малюнків Грищенка в Салоні Тюільрі ривалізували блиском з творами Матіса.

Колись циганка виворожила йому, що він одружиться з французенкою і стане славний на всю Європу. Ця ворожба сповнилася.

**) На виставці в Нью-Йорку Фундація Барнеса закупила до своєї колекції ще 4 твори Грищенка. Ця фундація має сотні творів Сезана, Ренуара і Матіса, вартість яких оцінюють сьогодні на кількадесят мільйонів доларів.

ВИСТАВКИ ТВОРІВ О. ГРИЩЕНКА

Москва, 1919. Атини, 1921. Париж, гал. Поволоцького, 1922. Атини, Музей Візантійського Мистецтва, 1923. Париж, гал. Домінік, 1923; Персьє, 1924; Бінг, 1926; Катя Гранофф, 1926; Ван Леер, 1927; Дрює, 1929, 1930, 1933. Мадрид, 1934. Барсельона, Саля Парес, 1935. Стокгольм, 1937. Гетеборг, 1937.

О. Грищенко. З циклу “Грецькі танці” 90 р., виставлені 1923 р. в Музеї Візантійського Мистецтва в Атинах. Сьогодні всі 36 малюнків у колекції інж. Є Сумика, США.

Петро КАРПЕНКО-КРИНИЦЯ

СЕРЦЕ ОРЛИЦІ ВІТРУ

(З мекіканських балад)

"Орлицею Вітру тебе нарекли,
Зростили, як вітер, прудку.
І ось не в окіллі пошани й хвали,
Не в слави ясної вінку -
Стоїш ти у розпачі, мертва навіки,
Живі опустила безмовно повіки.

Який же віддатись поміг тобі дух
Обіймам чужинця, що грім
Баталії, "воду огненну", біду
І слёзи приніс нам усім?"
"Прости, мій владико... Не духа це діло ---
Осліплене серце моє завинило".

Ацтеки принишкли. Монарха рука
На черепі людським лягла,
Підносила друга — стрілу. І тонка,
Як відзвук, тремтіла стріла.
І присуд гримить невмолінням закону
З високого, перлами вбраного, трону:

"Облесливе виріжте серце її,
Спаліте в огні без жалю,
А тіло холодне, мов тулуб змії,
Шакалам лишити велю,
Щоб Вітру Орлиці не снилися крила,
Заморського ворога щоб не любила!"

Загупали бубни. Завихривсь танок
Під сплески гарячих долонь.
І виснувавсь присмерк, як сизий димок, ---
На кручі зметнувся вогонь,
На кручі, яку стереже безнадія:
Провалля вниз і гучня чортория.

Обагрені полум'ям шапки верхіть
Підносить накручна земля.
З душею розділене, серце горить,
Караючись, душу змоля
Привзати заморця — смертельне палання
Страшної любови посвідчить розстання.

Львів (АНУМ), 1937. Лімож, 1943 і 1944. Париж,
гал. Парвіє, 1945; Дель Елізе, 1947. Казаблянка,
1947. Фез, 1947. Париж, гал. Андре Вейль, 1950;
Бернгейм Жен, 1957.

МУЗЕЇ І ВАЖЛИВІШІ ЗБІРКИ ТВОРІВ О. ГРИЩЕНКА

Музей де Же де Пом, Париж. Фундація Бернеса,
Філядельфія. Томас Вітмор, Бостон. Дж. Керріген,
Нью-Йорк. Королівський Музей, Копенгага. Музей
Модерного Мистецтва, Ганд. Національний Музей,
Львів. Колекція Амос, Париж. Королівський Музей,
Брюссель. Музей Модерного Мистецтва, Монако.
Музей Модерного Мистецтва, Грейнобль. Галерія
Третьякова, Москва. Музей, Лімож. Музей, Страсбург.
Музей у Балтіморі. Музей у Монреалі. Музей Мо-
дерного Мистецтва, Париж. Збірка В. Семчишина
(180 речей), Осло. Зб. Є. Довганя (27 творів),
Монреаль. Зб. Євгена Сумика (75 творів), Неп-
чун Ситі, Н. Дж.

Н О В І Д Н І, СІЧЕНЬ, 1959

І в форті міжгірним Родригес Хуан
Відчув неспокою тягар.
В'явивсь йому прірвою край індіан,
Де зорі цвітуть, мов янтар,
І дише спекотою день. І пречулі
Не коряться люди розтлінню та кулі.

Він хоче неспокій згасити вином
І келех бере, і на нім
Узориться полум'я злотом-сріблом,
Палаючим серцем живим.
Хуан вибігає під небо зористе
І заграви бачить крило багрянисте.

На ноги підводить він воїв своїх.
"Дивіться, вогонь індіан!
Оточимо зправа і зліва... І їх...
Підпишемо кров'ю свій плян."
Просурмлена в форті нічному тривога...
По тропях осідлана мчить залога.

Конкїсти паливоди хаші пройшли ---
Пітьма і рівнина кругом.
До полум'я — віддаль дзвінкої стріли,
І можна летіть напролом.
Кіннота гримоче і зліва і зправа...
І зойка луна у безодні кривава.

Загупали бубни. Завихривсь танок
Під сплески гарячих долонь.
Та в'ється химерний, мов доля, димок,
Потріскує сумно вогонь
На кручі, яку стереже безнадія:
Провалля вниз і розшал чортория.

РЕЦЕНЗІЇ

ДМИТРО ЧУБ. В ЛІСАХ ПІД ВЯЗЬМОЮ

В-во "Дніпрова хвиля". Мюнхен, 1958 р.

Не можна сказати, щоб у нас було багато спогадів з останньої світової війни, особливо про фронтові події. Тим то про настрої мобілізованих до Червоної армії наших людей у нас тільки загальні уявлення — що, мовляв, ніхто не хотів воювати, що мільйони добровільно йшли в полон тощо. Але цих загальних уявлень не досить, щоб зрозуміти справжні й трагічні переживання гнаних на смерть за ворожу владу людей. Тож дуже добре, що наш відомий діяч і письменник Дм. Чуб такі свої переживання записав і видав у такій приступній для кожного українського читача формі — у формі "репортажу-спогадів", як він визначив свій жанр у підзаголовку. Відомо бо, що спогади часто читаються з більшою цікавістю, як не-дотугі белетристичні твори, коли читач не знає, що в ньому вигадка, а що правда. Правдивість спогадів Дм. Чуба, відомого якраз своєю щирістю, не підлягає жодному сумніву. Події під Вязьмою — це ті події, що відбувалися на початку більшовицько-німецької війни в тому "гузірі", що його створили німці своїми "кличами", розрахованими на охоплення Москви. Описуючи свої пригоди з усіма деталями, Дм. Чуб показав страшну картину паніки мільйонів людей, жахливий безлад від-ступу, безпорадність командирів, ну і оту відсутність бажання воювати у переважної більшості "радянських громадян", що хотіли будь-якою ціною позбутись цього "громадянства". "Було видно, що майже всім воювати ніяк не хотілось, — свідчить для історії наш автор.

— Кожен мріяв про щасливий полог" (ст. 23). А ось як він показує моральну атмосферу Червоної армії: "І в дущі прокидається невимовний сум. Як огидла ця черствість, неправда, підлість, брутальність, брудна лайка, без якої не обходиться майже ні один командир!" (ст. 58).

Але ще гіршим виявився новий ворог — німці, що до них автор там потрапив під час цього панічного відступу в полон. Про це оповідає автор у розділах "В німецькому полоні" та "В таборі полонених". Німці з полоненими поводитись з цинічною жорстокістю, виморювали голодом, стріляли безоглядно кожного, хто вибивався з сил, стріляли й тих жінок, що хотіли допомогти своїм землякам харчами. І настрої в людей змінювались на діаметрально-протилежні. Ось цікавий деталь, що свідчить про те, як німці "гасили" надії в українців.

"До Крічева приходимо 16 жовтня, надвечір. Частину колони заводять на подвір'я якоїсь школи. Потім з'являється командир і пропонує всім українцям відокремитись. Майже третина людей відходить набік з радісною усмішкою, з надією в очах. Ще донедавна чужі й мовчазні люди, ми починаємо розмовляти рідною мовою, розпитувати, хто звідки, признаватися до однієї спільноти. Але наша радість була короткою. Скоро всіх змішують докупі і приводять на подвір'я цементного заводу" (ст. 85).

Щирість і теплота автора проглядає з кожної сторінки книжки, текст лірично забарвлений його настроями, подекуди вкраплено в текст його поезії. Часто він дає й яскраві картини природи, початку осені "в лісах під В'язмою".

Щаслива випадковість допомогла авторові вирватися з табору полонених, і він пішки перейшов через Білорусь та добився до рідного міста — Харкова.

Текст з мовного боку майже бездоганний. Пишу "майже", бо хочу відзначити хибу, властиву не тільки цьому текстові а й текстам інших наших авторів. Маю на увазі російську мову в діалозі, в мові росіян, що її як правило автор передає фонетично українськими літерами. Це хибний метод — зберігати мову чужинців у наших текстах. Чи то будуть росіяни, чи поляки, чи німці — усі вони повинні говорити в українських творах по-українському, досить залишати тільки окремі характерні вислови. Коли треба, можна зазначати, що він говорить в дійсності не по-українському, а дослівно його мову треба давати в українському перекладі. У своїй історії нової української мови я простежив, як наші письменники потроху цієї хибі позбувались, і сучасним українським письменникам цей висновок з історії треба взяти на увагу.

Але поза цим книжка Дм. Чуба вартісна й цікава.

В. ЧАПЛЕНКО

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Вш. п. Юрій Косач, Нью-Йорк. Вибачайте, але другого Вашого листа не видрукую, хоч Ви й пишете в додатку до нього: "Сприймайте неприємні речі як "дружній шарж" і майте більший "sens of humor".

Не вважайте це нескромністю, але я інколи припускаю, що відчуття гумору в мене вряди-годи трапляється... Не друкую Вашого листа з іншої причини: Ви жодного з моїх закидів Вам як письменникові (післяслово до Вашого листа в ч. 107) не спростовуєте, а навпаки — цілком не бажаючи і навіть не помічаючи того, — підтверджуєте. Ну, а я ж Вас

на допомогу у "війні" з Вами не запрошував --- я певен, що справлюсь з Вами сам!

Якби вже я й погодився "товкти воду в ступі", то шкода ж читачів — треба ж щось свіже давати. А крім того, мусів би Вам знову відповідати, а на те нема в мене ні часу, ні бажання.

Ви винятково наївний. На Вас навіть гніватись неможливо. Запевняєте, що Хвильовий теж мав почуття меншевартості, "подражав", що він був теж "у лабетах пільняковщини і Серапіонових братів" і ніби й сам до того признавався. Раджу Вам перечитати памфлет М. Хвильового "Московські задріпанки". Він друкований у "Нових Днях" кілька років тому, підіть у Нью-Йоркську бібліотеку, знайдіть те число і переконаєтесь, що Ви говорите те, чого не розумієте, і що Хвильового Ви зовсім не знаєте. Хвильовий, шоправда, не міг тоді написати памфлету "Нью-Йоркські задріпанки", бо він же не знав про деяких геніяльних Мамурр на давтавнському Олімпі...

Дипломів Ваших мені не висилайте — я вірю на слово, що Ви винятковий літературознавець. До тих письменників і критиків, які "позитивно оцінювали" Вашу творчість, ще треба було додати М. Костомарова, П. Куліша, Квітку-Оснот'яненка, П. Гулака-Артемівського, А. Метлинського і ще пару десятків інших, а тоді викреслити одного-двох (щоб було імовірніше!), як Ви викреслили в своєму рукописі Олену Пчілку, яка — я не маю жодного сумніву! — була написала цілу наукову розвідку про Вашу творчість, а Ви лише із скромності (родичка ж!) її викреслили з того реєстру.

Ви хочете переконати читачів, що Ви геніальний поет. Пишете: "Про мою, недавно видану збірку поезій "Кубок Ганімеда", я дозволю собі навести кілька голосів..."

І наводите:

"Український письменник Б. ...гострий модерн над скринями коштовного західного духа... Однорівня тому, що здійснили Паунд і Елліот..."

Скажіть тому "письменникові Б.", що він не має уяви, що таке дух, бо в скриню можна спакувати одяг, або — це було б дуже доцільно! — Ваші поезії. Але дух складати в скриню... О, Господи, такого ще світ не бачив! Ні, голубе, щось загальна, а особливо мовно-стилістична культура того "письменника Б." скидається на геніальну культуру... Юрія Косача.

Далі Ви цитуєте:

Д-р З. Ю. критик і спеціаліст слав. літератур (Правопис оригіналу, як і у всіх цитатах. П. В.) ..."не доводилось читати таких вишуканих віршів. Українська мова — прекрасна. Після Ваших віршів інші слав'янські мови (особливо російська) видаються прісні..."

Ну, пане Косач, Ви таки абсолютно втратили "sens of humor!"

Далі:

Д-р Е. П.: "...сильне враження... динамічність вслову і дії... величезний вилім у нашій провінційщині..."

Вилім, звичайно, є, але в чому?.. Чи не в якійсь мудрій голові?

І ще одна цитата:

"Письменник М.: Збірка неймовірно хвилююча. Вона є дуже своєчасна а одночасно понад часом. Деякі вірші я перечитую, смакуючи кожне слово,

багатство і краса української мови показані тут з рідкою силою...

Німецька синтакса в будові речення ("вона **Є** дуже...") в цій цитаті знову зраджує мовну культуру відомого геніального драматурга, романіста, новеліста, памфлетиста і... — Ох! Ох! Ох! — поета, прізвище якого починається літерою "К". "**Рідка** сила" (Чому не густа, чи бодай згущена?) також...

Перекажіть йому, що Волиняк прилюдно висловився, що той "письменник М." визнається в поезії і в українській мові так, як осел в оперовій музиці. І ще й додав: не вміє граматично скласти найпростішого речення, а живосилом претягає на літературний Олімп... І хай він того богопротивного Волиняка подає до суду і на суді спробує довести, що він грамотна людина!

Соромтеся, пане Косач! І шануйте моїх читачів. Невже Ви думаєте, що я можу зайняти 3-4 сторінки "Нових Днів" на отакі похвали Вашій Високостойній Геніальності, які я цитував вище? Соромтеся ще раз, пане Косач!

Ні, чимсь поганим пахне в "Данському королівстві"! І тому я на Вас таки справді не смію гніватися. Тому й кажу: До нескорого побачення, пане Косач! Бажаю успіхів у вивченні української мови та літератури й історії, а також знайти національний та мистецько-ідеологічний ґрунт і раз назавжди позбавитись почуття національної меншевартості.

У Ваші успіхи я вірю — Ви людина безперечно здібна. Треба тільки "організувати" свою енергію і навчитись відповідати за кожне своє слово і вчинок.

З пошаною

Петро Волиняк

М. С-о, Торонто. Не бійтесь — я не кваплюсь друкувати листів читачів, особливо, як вони того не бажають. Але й не кидайте камінчиками із-за плоту: як когось обвинувачуєте, то вмійте зробити це з повною відповідальністю — прилюдно. Щодо мене, то не бійтесь: я не з тих, що зараз біжать позивати до суду.

Так, я тепер очолюю СУЖЕРО (Союз Українців Жертв Російського Комуністичного Режиму), але це організація безпартійна. Ми можемо прийняти в члені не тільки Вас, а й навіть пп. Степана Бандеру та Ярослава Стецька, бо за нашим статутом ми не матимемо права їм відмовити. Та й що ж тут нового? Я ж член СУЖЕРО з першого дня його існування! А що я тепер головою, то що — через рік виберуть другого голову. У нас же не вождівство, а демократія.

А що "члени СУЖЕРО підтримують "Нові Дні", а Волиняк зате дає перевагу сужерівській тематиці", як Ви пишете, то це вже смішно. Перевірте, для прикладу, список тих, що приєднали нових передплатників чи пожертвували на розбудову (друга сторінка обкладинки), то Ви там знайдете лише два члени СУЖЕРО, а решта — люди, які нікуди не належать, чи колишні мельниківці та бандерівці.

А що СУЖЕРО має в мене якусь "пільгу", то краще мовчіть, бо розгніваюсь і покараю Вас за наклеп. Візьміть ч. 106 "Нових Днів" і подивіться: про річний з'їзд СУЖЕРО написано (стор. 30) кільканадцять рядочків (одна шіснадцята сторінка!),

а про пресову конференцію з п. Я. Стецьком — більше, ніж на півсторінці (стор. 32 і 3-тя обкладинки того ж числа).

Повірте, що зпоміж членів УНО, не зважаючи на "любов" до мене "Нового Шляху", є більше передплатників "Нових Днів", ніж зпоміж членів СУЖЕРО; а бандерівці більше передплачують "Нові Дні", ніж уердепівці. Може вони й мають рацію (ті й ті!), бо я ж про бандерівців таки більше пишу. Перегляньте річники, перерахуйте рядки і переконаєтесь, що кажу правду.

Я вже давно задумуюсь над питанням, чи не змінити мені "політичну орієнтацію", щоб ще й уердепівців навчити "Нові Дні" читати і... поважати.

Готуйте, голубе, — на всяк випадок, — листа з протилежним змістом! **П. Вол.**

ГОЛОВНА УПРАВА СУЖЕРО (СОЮЗ УКРАЇНЦІВ ЖЕРТВ РОСІЙСЬКОГО КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ)

б а ж а є:

радісного Різдва Христового і успіхів у Новому Році Українському Державному Центрові, зокрема Президентові УНР в екзилі д-рові С. Витвицькому, голові УНРади Іванові Багряному, та голові Виконного Органу Миколі Лівницькому;

Проводам українських церков, зокрема Високопреосвященнішому Владиці Іларіонові — Митрополитові Вінніпегу і всієї Канади, Високопреосвященнішому Владиці Михаїлові, Архiepіскопові Торонта і Східньої Канади;

Президії Координаційної Ради Револуційно-Демократичного Руху на Американському континенті на чолі з Миколою Степаненком;

Головним Управам Добрусу та ОДУМ-у в США, Німеччині, Англії, Аргентині та Австралії;

Усім членам добрусівсько-сужерівського руху та всім одумівцям, і всім українцям на еміграції і в поневоленій Україні сущим!

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

СЛАВМО ЙОГО!

Головна Управа СУЖЕРО, Торонто, Канада.

ЛЮДИ, ЧАСИ І МОВА

(Закінчення із стор. 14-ої)

Уважний читач, напевно, помітив, що в цій статті я обминув морфологічні й правописні проблеми, навколо яких раз-у-раз спалахують дискусії (зокрема в справі правопису чужих слів, де в нас панує цілковитий хаос). Усі ці проблеми можуть бути остаточно вирішені лише авторитетними академічними й урядовими чинниками.

Проте в морфологічній проблематиці ми можемо зробити дещо й у наших емігрантських умовах. Можемо підготувати ґрунт для майбутньої праці тим, що продумаємо проблеми граматичних дублетів (рівнобіжних форм) та деяких архаїчних форм.

У нашій граматиці в наслідок її ще незакінченої нормалізації є немало спірних питань. Деякі пуристи, наприклад, гостро протестують проти орудного відмінку дійової особи — конструкції,

широко вживаної в усіх культурних мовах. Надмірний пуризм може привести до спрощення мови. В усіх спірних питаннях має вирішувати досконале знання першооснов мови, органічне відчуття, логіка та добрий смак, а також поради авторитетних знавців мови.

Найактуальніша в цей час проблема нашої мови — це проблема її лексики. Сільське минуле нашої мови з пануванням у ній переважно конкретних та емоційно забарвлених слів привело до певної нерозвиненості в ній аналітичних засобів виразу. Виявляється це у відносній бідності словника на загальні, абстрактні, нейтральні слова-поняття.

Наші перекладачі знають це якнайкраще. Як часто їм доводиться вдаватися до опису там, де в інших мовах уже існують слова-терміни з багатою синонімією для різних нюансів. Звідси випливає висновок: наша мова конче потребує ще багатьох неологізмів для абстрактних понять, отже опрацювання різноманітних засобів словотвору.

Марна справа — сподіватися на те, що в Україні провадиться якась серйозна праця в цьому напрямі. Словотворення там фактично не існує, — хіба що калькуються чи просто запроваджуються в український словник російські неологізми. “Боротьбі двох культур” в Україні служить — безперечно, в інтересах російської мови й культури своєрідний “пуризм”, який намагається зафіксувати українську літературну мову в її сьогоднішньому провінційальному стані — насамперед через боязнь того, що наша мова може відірватися від російської мови та піти якимсь своїм шляхом.

Отже найголовніші завдання нашої еміграції лежать саме в галузі словництва, де ми можемо зробити багато. Прагнучи до лексичного багатства та фразеологічної гнучкості нашої літературної мови, ми мусимо широко й безбоязно творити неологізми, одночасно очищати нашу мову від лексичних і синтаксичних варваризмів, як російських, так і польських та німецьких, які наплили до нас із західноукраїнського газетного жаргону.

Був час, коли письменники й філологи, розвиваючи українську лексику, взорувалися чи то на російській, чи то польській мові. Це має бути вже перейденим етапом. Нині ми повинні прагнути до того, щоб наша мова була багатша за ці мови. Уже не вони мають бути для нас зразком, а значно виробленіші від російської інші мови, скажім, англійська мова, лексично найбагатша в світі та найліпше пристосована до потреб ростучої культури.

Мусимо наполегливо продовжувати працю наших попередників у справі оформлення стилів інтелектуальної прози, опрацьовувати наукову й публіцистичну мову з наставленням на діловий і стислий вислів. У галузі художньої мови мусимо виробити гнучку, елегантну й експресивну розмовну фразеологію.

Чи треба підкреслювати, що серйозна праця в справі розвитку нашої мови не може мати нічого спільного з “мовотворчістю” проф. В. Державина, який для своїх “перекладів” вигадує спеціальне потворне “язичіє”, де круто змішано не тільки церковнослов'янізми, архаїзми, діалектизми, сучасні галичанізми (переважно полонізми), “новотвори”

самого автора, а навіть і таке потворне твориво ранніх “українізаторів”, як “позаяк”.

Приблизно те саме стосується й до “незручно-читабельної” мови, на яку перелицював Шекспірові сонети І. Костецький, автор такої курйозної словопотвори, як “вифайнений”.

У газетно-публіцистичній мові нашим актуальним завданням є боротьба за ясні й ошадні синтаксичні конструкції, проти нинішнього важкого псевдокнижного стилю, який робить мову наших газет незграбною й тяжкою для читання.

У нас мало перекладають із чужих мов, а шкода, бо переклад — це найліпший спосіб об'єктивно оцінити свою мову та довідатися про те, якої саме лексики й фразеології їй бракує.

Але насамперед ми повинні створити таку громадську атмосферу, яка б унеможливила появу на світ неписьмених книг та періодичних видань; у редакціях та видавництвах мають бути компетентні редактори мови.

Любовно й інтелігентно розвиваючи свою мову, ми зробимо справді історичну послугу нашій культурі — послугу, яка допоможе їй колись швидко надолужити прогайаний за більшовицького панування час. Не може бути жодного сумніву в тому, що наш народ у визволеній колись Україні радісно і вдячно сприйме наш лексичний набуток.

В. Сварог

В РАЙ ОВЕРНИСЯ РІДНА ЗЕМЛИЦЕ

НИВИ РІДКИМІ, ШИРЬКОЮ ДІСТАЄСЯ ВОЛІ

РАДУЄСЯ ЗЕМЛЕ ХРИСТОС РОДИВЕСЯ

веселих свят, та щастя нового року рідним, друзям, знайомим і споживачам

бажає

Крамарчук Василь

HENNPEREN 125 E. MINNEAPOLIS

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO
134 DOVERCOURT RD.
TORONTO, ONT.

PHONE: LE. 2-8829

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Четверте поправлене видання
Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи
Третє поправлене й поширене видання
Ціна: у Канаді і США — 1.10 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи
Друге збільшене видання (більший формат
і виразніший та більший шрифт)
Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи
Друге поширене й поправлене видання
(збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт
і формат сторінки).

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.
Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(Фонетика й морфологія).

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — відповідна знижка.

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

KELUINATOR

Великий вибір хатніх і конторських меблів.

Електричні прилади та інше.

Читачам "Нових Днів" — спеціальна увага і знижка.

BURLACOFF'S FURNITURE

619 Queen St. W.

Toronto, Canada.

Tel. EM 8-6812

У СПРАВІ КУПІВЛІ Й ПРОДАЖУ РЕАЛЬНОСТЕЙ

звертайтеся

до

найбільшого українського бюро продажу

реальностей

R. CHOLKAN

Real Estate Ltd.

527 Bloor St. W.

Toronto, Canada

LE. 2-4404

ГОТЕЛІ — КАМ'ЯНИЦІ — ДОМИ

— ПІДПРИЄМСТВА

СПИСОК

авторів, твори яких були видрукувані в "Нових Днях" у 1958 році. Число після прізвища вказує число журналу, у якому видрукуваний твір згаданого автора.

1. Антоненко-Давидович Б. Україна, — 106.
2. Бакало Ів., Німеччина, — 100.
3. Баррет-Бравнінг Є., — 104.
4. Битинський М., Канада, — 97.
5. Боднарчук Ів., Канада, — 104.
6. Бойко І., Україна, — 107.
7. Васильківський С. І., — 106.
8. Волиняк П., Канада, — 97, 98, 99, 100, 101, 102-3, 104.
9. Ворскло В., Канада, — 106.
10. Галан А., США, — 97, 99, 105.
11. Гаран Є., Австралія, — 102-3.
12. Генри О., — 100.
13. Гірник М., Україна, 97, 101.
14. Глушенко М., Україна, — 102-3.
15. Говдя П., Україна, — 96.
16. Головка Ю., Канада, — 97.
17. Гончар О., Україна, — 101.
18. Горліс-Горський Ю., — 105.
19. Губарев О., Україна, — 99.
20. Губаржевський І., Англія, — 97.
21. Далека Л., Австралія, — 107.
22. Дальній М., Канада, — 98.
23. Діма, США, — 106, 107.
24. Довженко Ол., — 96, 97, 98.
25. Дорошко П., Україна, — 97, 104.
26. Дубров Д., Україна, — 98.
27. Евентуальний І., США, — 104.
28. Жолдак П., Україна, — 96.
29. Заєць Г., Україна, — 100.
30. Зеленко К., Англія, — 100.
31. Іваненко Д., Україна, — 107.
32. Іларіон, митроп., Канада, — 104.
33. Ірпінський В., США, — 101, 106.
34. Карпенко-Криниця П., США, — 101.
35. Качуровський І., Аргентина, — 96, 104.
36. Кацнельсон А., Україна, — 101.
37. Керменський В., США, — 104.
38. Килимник С., Канада, — 99.
39. Клименко М., Україна, — 96.
40. Коваленко Л., США, — 96, 102-3.
41. Коломиєць В., Україна, — 101.
42. Коломиєць Тамара, Україна, — 99.
43. Косач Ю., США, — 107.
44. Костенко Л., Україна, — 102-3.
45. Кривда Г., Україна, — 96.
46. Кричевська Є., Венесуела, 105.
47. Кузьменко Н., Канада, — 107.
48. Личаківський Р., Канада, — 100.
49. Ломачка С., Канада, — 98.
50. Лубська О., США, — 106.
51. Лучко В., Україна, 96.
52. Малишко А., Україна, — 96, 99, 101.
53. Масенко Т., Україна, — 96, 105.
54. Милославський В., Україна, — 104.
55. Міллер М., Німеччина, — 102-3.
56. Мілош Ч., — 104.
57. Нагнибіда М., Україна, — 97.
58. Нарубіна Є., Україна, — 107.
59. Нелин І., Канада, — 96.
60. Неприцький-Грановський О., США, 98.
61. Нехода І., Україна, — 105.
62. Орест М., Німеччина, — 104.
63. Острукова Я., США, — 96.
64. Парамонов С., Австралія, — 102-3.
65. Первомайський Л., Україна, — 101, 106.
66. Петрушевська Л., Австралія, — 104.
67. Пищик Д., США, — 107.
68. Приходько П., Україна, — 105.
69. Процюк С., США, — 100.
70. Прус П., Канада, — 97.
71. Ревуцький В., Канада, — 98, 99, 106.
72. Риндик С., США, — 101, 104, 106.
73. Ріпецький Н., Канада, — 101.
74. Розгін І., США, — 96, 99.
75. Сварог В., США, — 96, 98, 100, 102-3, 104, 105, 106, 107.
76. Ситник М., США, — 107.
77. Славутич Яр, США, — 99, 104.
78. Смілянський Л., Україна, — 100.
79. Соловей Д., США, — 97, 98, 107.
80. Сосюра В., Україна, — 96, 97, 105.
81. Стеблець В., США, — 96, 98, 100.
82. Стельмах М., Україна, — 105.

НЕЗВИЧАЙНО
ВИГІДНІ
ШКАРПЕТКИ

Підметка є зроблена з двох верств. Внутрішня верства є зроблена так, що Ваша стопа спочиває на м'якій частині шкарпетки. Вона не є більша об'ємом ані вагою. Вживайте 2 підметкові шкарпетки Пенмана, а тоді переконаєтеся про різницю!

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двоколько-рова, гарний папір.
Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольо-рах.
Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 ца-лів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах.
Ціна — \$0.40.

“СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА” — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, об-кладинка в двох кольорах.
Ціна — \$0.35.

“РУКАВИЧКА”, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк.
Ціна — \$0.40.

Замовляти в “Нових Днях”.

Приймається передплата на дитячий місячний журнал

СОНЯШНИК

Журнал має 20 сторінок друку, багато ілюстрацій, друкується на гарному папері, кольоровий друк.

Передплата на рік:

Канада — 3.00 дол., США — 3,50 дол.,

Австралія й Англія — 20 шіл.

Ціна окремого числа — 30 центів, в Англії й Австра-лії — 2 шіл.

Замовлення і все листування слати на адресу “Нових Днів”.

СПИСОК

авторів, твори яких були видру-кувані в “Нових Днях” у 1958 році.

(Продовження)

83. Степ П., Канада, — 100, 105.
84. Тарнавський О., США, — 100.
85. Теплицький К., Україна, — 102-3.
86. Ткаченко В., Україна, — 96, 97, 101, 105.
87. Туркало К., США, — 100.
88. Федоренко Ф., США, — 99.
89. Хижняк А., Україна, — 101.
90. Химич М., США, — 106.
91. Чапленко В., США, — 96, 98, 101, 102-3, 105, 106, 107.
92. Черінь Г., США, — 100, 105.
93. Чуб Д., Австралія, — 101.
94. Шевченко Тарас, — 97.
95. Щербак М., США, 96, 99.—
96. Ющенко О., Україна, — 104.

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ

“НОВІ ДНІ”

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник5.00

“СОНЯШНИК”

Два річники в одній книжці (роки 1956-1957), 440 сторінок друку, у гарній полотняній оправі, золоте тиснення, ціна книжки 6.50

За один річник, 220 сторінок друку, гарна полотняна оправа, золоте тиснення, — ціна за книжку 4.50

Купіть для вашої дитини річник “Соняшника” — матимете найкращу дитячу книжку з різно-манітним матеріалом, з багатьма ілюстраціями, чимало з яких виконані у двох кольорах, написана гарною мовою, сучасним правописом. Річник “Соняшника” позбавить клопоту — “Що дати почитати дитині?..”

Купимо чи заміняємо “Нові Дні” ч. 2 (березень, 1950 р.) і ч. 7 (серпень, 1950 р.). Потребуємо цих чисел для поповнення річників.

Адміністрація.

ВІД ВИДАВНИЦТВА

“ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ” Д. Ки-слиці, друк якої був затримався з вини друкарні, — вже вийшла і розсилається замовникам. Про-симо вибачити за затримку.

“БУКВАР”, замовлення на який останнім часом не були виконані, перевидается 5-им виданням і до десяти днів усі замовлення виконаємо.

Watson's

ATHLETIC
SPORT SHORTS
372

Всі спортсмені справді дуже вдоволені атлетичними під-штаннями ВАТСОНА та по-трійною підчервеною під-держкою. Еластичні у поясі, що є дуже великою вигодою спеціалістами. Легко перуть-ся — прасування не потрібне. Довго носяться. Вироблені з доброякісної чесаної вовни. для чоловіків. Допасовані

F.A. Chudlak 125
19940 Gaddard Ave
Detroit 34, Mich,
U.S.A

ОПОВІСТКА

до не-емігрантів, що бажають залишитись
у Канаді

МІНІСТЕРСТВО ГРОМАДЯНСТВА ТА ІМІГРАЦІЇ ПРИЙМАТИМЕ ЗАЯВИ
НА ПОСТІЙНЕ ПРОЖИВАННЯ ВІД НЕ-ІМІГРАНТІВ, ЯКІ ПРИБУЛИ
В КАНАДУ ПЕРЕД 23 СЕРПНЯ 1958 Р.

ТІ, ЩО ПРИБУЛИ В НАШУ КРАЇНУ ЯК НЕ-ІМІГРАНТИ ПЕРЕД ВИЩЕ
ЗГАДАНОЮ ДАТОЮ, І БАЖАЮТЬ ПОСЕЛИТИСЬ У КАНАДІ, ПОВИННІ
ПОДАТИ ЗАЯВУ НА ПОСТІЙНЕ ПЕРЕБУВАННЯ („ЛЕНДІНГ“) У
НАЙБЛИЖЧЕ ІМІГРАЦІЙНЕ БЮРО. ЦЕ ТРЕБА ЗРОБИТИ ЯКНАЙСКОРШЕ,
У КОЖНОМУ РАЗІ ПЕРЕД 1. БЕРЕЗНЯ 1959 Р.

КОЖНА ЗАЯВА РОЗГЛЯДАТИМЕТЬСЯ ДЛЯ СХВАЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО
ПРИ ЧОМУ ВІЗЬМЕТЬСЯ ДО УВАГИ ІМІГРАЦІЙНІ ВИМОГИ.

ПІСЛЯ 1. БЕРЕЗНЯ 1959 Р. ЗАЯВИ ВІД НЕ-ІМІГРАНТІВ НА
ПОСТІЙНЕ ПРОЖИВАННЯ В КАНАДІ ПОЛАГОДЖУВАТИМЕТЬСЯ
СТИСЛО ЗА ІМІГРАЦІЙНИМ АКТОМ ТА ПРИПИСАМИ.

Ellen Fairclough,
Minister of Citizenship and Immigration